

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Rahvusvaheliste suhete instituut

Euroopa uuringute õppetool

Karl Männik

**UKRAINA-VENEMAA SÕJALISE KONFLIKTI
TAGAMAADEST JA TULEVIKUST:
2014-2015 AASTATE SÜNDMUSTE ANALÜÜS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Aksel Kirch, PhD

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Karl Männik

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 123387

Üliõpilase e-posti aadress: karl.mannik@hotmail.com

Juhendaja Aksel Kirch, PhD

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

Abstrakt.....	4
Sissejuhatus.....	5
1. PÕHJUSED, MIS VIISID UKRAINA KUUMA KONFLIKTINI - SÕJANI UKRAINA JA VENEMAA VAHEL.....	7
1.1. Oranž revolutsioon.....	9
1.2. Janukovitš ja Venemaale lähenemine.....	10
1.3. Euromaidan ja revolutsioon.....	12
2. LÄÄNE VAATEPUNKT.....	14
2.1. Euroopa Liidu Ukraina poliitika.....	15
2.2. Ameerika Ühendriikide Ukraina poliitika.....	21
3. VENEMAA VAATEPUNKT.....	24
3.1. Endine impeerium.....	26
3.2. Vene maailm.....	28
4. KÜLMUTATUD KONFLIKT JA VÕIMALIK TULEVIK.....	32
4.1. Minski kokkulepped.....	35
4.2. Tuleviku väljavaated.....	37

Kokkuvõte.....	41
Summary.....	43
Kasutatud kirjandus.....	46
LISAD.....	55
Lisa 1. I Minski kokkulepe.....	55
Lisa 2. II Minski kokkulepe.....	57

ABSTRAKT

Uurimistöö eesmärgiks on anda ülevaade tänase sõjalise ja poliitilis-majandusliku olukorra olulisematest tagamaadest, eelkõige põhjuse-tagajärje seosest. Teiseks vaadatakse lõputöös lähemalt nii Lääne (seda eelkõige Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide) ning Ida (antud kontekstis Venemaa) vaatepunkte ning kolmandaks proovitakse analüüsida seda, mis tulevikus Ukrainaga juhtuda võib. Seejuures on analüüsi aluseks võetud väide (hüpotees), et Ukrainas on tegemist võimaliku kuuma konflikti muutumisega niinimetatud külmutatud konfliktiks, mis Ida-Ukrainas toimivas selgepiirilisel sõjalises vastasseisus Ukraina-Vene Föderatsiooni vägede vahel on kätte jõudnud. Et tegemist on nimelt sõjaga, sellest annavad kinnitust mitu tuhat langenud sõjameest mõlemalt poolelt. Praeguseks on konflikt Ida-Ukrainas rahunenud, küll aga on vastasseis kahe poole (ukrainlaste ja Venemaa poolt toetatud separatistide) vahel aktuaalne. Lisaks sellele on Ukrainal teisigi pakilisemaid probleeme, mis lahendust vajavad (korruptsioon, kohtureform, maksureform, suur riigivõlg) ning mida kuni praeguseni ei ole uus Ukraina valitsus Kiievis suutnud ära lahendada. Samas on aga armee ja politsei seas suudetud teha muudatusi ning vaid lähitulevik näitab, mis Ukrainast edasi saab. Lääne (Euroopa Liidu) ja Ida (Venemaa) huvide ja mängude kiuste on ukrainlased ise need, kes peavad muudatused läbi tegema. Võib tõdeda, et revolutsioon, mis Ukrainas läbi Euromaidani 2013. aasta lõpul 2014. aasta algul aset leidis, toimus ainult ühiskonnas, mitte valitsuse tasandil.

Võtmesõnad: Ukraina kriis, sõda Ida-Ukrainas, Lääne ja Ida huvid, reformid Ukrainas, ühiskond

SISSEJUHATUS

„Ukrainas toimib ühiskond tugevamini kui riik“ - Jüri Tamm(2015 nov.)

2015. aasta on Ukraina jaoks olnud sündmusterohke aasta. Lisaks üldisele kuumale konfliktile, mis on olnud vaheaegadega, aga siiski lakkamatult toimiv sõda Donbassi regioonis riigi idaosas, on terves riigis suudetud ette võtta palju muudatusi ning liigutud Lääne suunas. Kiiev on hakanud võitlema korrupsiooniga, üle riigi viidi läbi kohalikud valimised (mis seni on ainukese erandina toimumata jäänud Ida-Ukraina kahes regioonis, novembrikuu viimasel pühapäeval toimusid Mariupoli linnas valimised, mille võitis opositsioon). Kuigi Ukraina rahandusministeerium on tegelenud aktiivselt koostöös Euroopa Liidu ja Rahvusvahelise Valuutafondiga Ukraina riigivõla rekonstrueerimisega, ei ole majandus- ja rahanduslik olukord hoopiski mitte paranenud vaid sõjakulutustest tingitult on riigi tootmismahd viiendiku võrra vähenenud paari aasta jooksul.

Kiievi keskvoim on andnud kohalikele oblastitele enam õigusi, on võetud vastu uusi reformikavasid ning sammhaaval on hakatud rahvusena edasi liikuma Ida-Ukrainas toimuva sõjalise konflikti kiuste. Samas on Ukraina ikka veel raskustes. Olgugi, et konflikt Donbassi regioonis ei ole enam nii kuum, kui ta seda oli veebruaris või siis eelmisel aastal ei saa veel Ukraina puhul rääkida rahust. Ikka ja jälle on kuulda teateid kokkupõrgetest, haavatutest ning langenutest. Seda ajal, kui Minski lepingud peaksid olema juba jõustunud. Lepingud, mis suurte diplomaatiliste sammude tulemustena nelja riigi Ukraina ja Venemaa vahel Saksamaa ja Prantsusmaa vahendusel kokku lepiti ning mille puhul lubati anda endast olenev rahu saavutamiseks Ida-Ukrainas, ei paista olevat saavutatud. Pigem on veel palju teha, et edasi minna ning tõdeda, et kokkulepitu on saavutatud. Lisaks sellele on hetkel Kiievil olnud

jagelemist Moskvaga müüdava gaasihindade pärast ja Venemaa poolt laenatud raha eest Ukrainale, mida nüüd Kreml tagasi nõudma on hakanud. Seega on veel palju lahtisi otsi, mis lahendust vajavad. Mis siis aga on see, mis on olukorra Ukrainas viinud nii kaugele, et Ida-Ukrainas (täpsemalt Donbassi piirkonnas) ei ole veel suudetud rahu saavutada, Krimmi poolsaar on vene jõudude poolt annekteeritud, oma suure idanaabriga ollakse jätkuvalt tülis ning Ukraina riik ise nii majanduslikus, sõjalises, kui ka sisepoliitilises mõistes raskustes? Sellele proovitakse käesolevas töös lugejale vastus anda.

Käesoleva töö eesmärgiks on esiteks anda ülevaade tänase sõjalise ja poliitilis-majandusliku olukorra olulisematest tagamaadest, eelkõige põhjuse-tagajärje seosest. Teiseks vaadatakse lõputöös lähemalt nii Lääne (seda eelkõige Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide) ning Ida (antud kontekstis Venemaa) vaatepunkte ning kolmandaks proovitakse analüüsida seda, mis tulevikus Ukrainaga juhtuda võib. Seejuures on analüüsi aluseks võetud väide (hüpotees), et Ukrainas on tegemist võimaliku kuuma konflikti muutumisega niinimetatud külmutatud konfliktiks, mis Ida-Ukrainas toimivas selgepiirilisel sõjalises vastasseisus Ukraina-Vene Föderatsiooni vägede vahel on kätte jõudnud. Et tegemist on nimelt sõjaga, sellest annavad kinnitust mitu tuhat langenud sõjameest mõlemalt poolelt. Aga väga keerukaks muudab selle sõja see asjaolu, et nii ukrainlaste kui ka Vene poole separatistide hulgas on kasvanud nende inimeste osakaal, kes resoluutselt jätkaksid võitlust võiduka lõpuni.

1.PÕHJUSED, MIS VIISID UKRAINA KUUMA KONFLIKTINI - SÕJANI UKRAINA JA VENEMAA VAHEL

Asjaolud, mille tõttu Ukraina sattus olukorda, kus Ida-Ukrainas algas kuum konflikt on mitmesugused. Ühe poole pealt mängib selles rolli riigi noorus. Ukraina riik loodi alles 1991. aastal. Varasem riigikogemus, nagu seda oli näiteks Balti riikidel enne II maailmasõda Ukrainal puudus, sest läänepoolne osa Ukrainast kuulus läbi ajaloo kuni II maailmasõja alguseni Kesk-Euroopa riikide (algul Poola, hiljem Austria-Ungari ja pärast I maailmasõda uuesti Poola) alla ning idapool oli juba pärast tatari aegade lõppu kuulunud Moskva alla. Seega on ukrainlastel olnud oma riigi kogemust vähem kui veerandsada aastat (kuigi pärast I maailmasõja lõppu aastal 1918 oli Ukraina olnud iseseisev ligemale aasta, mille aga katkestasid bolševikud, liites Ukraina Venemaaga) (Subtelny 2009). Selliselt ongi ainult viimase veerandsaja aasta jooksul pidanud ukrainlased üles ehitama omaenda riigi, rajama rahvusena endale uue identiteedi ning liikuma edasi iseseisva riigi poole.

Teise asjaoluna saab välja tuua Ukraina kaheks lõhestumise. Lääne pool ja riigi keskosa on ukrainakeelne ning rohkem läänemeelne, idaosa (geograafiliselt vaadates ka lõunaosa) venekeelne ja enam idameelne. Sellele on heaks näiteks kasvõi aset leidnud Euromaidan Kiievis, mille ajal oli Lääne-Ukrainas Kiievis toimuvatele protestidele väga suur toetus ning Ida-Ukrainas enam kriitilisus ning arusaamatus pealinnas toimuva kohta. Siinpuhul tuleb jällegi mängu ajalugu. Nimelt pärast Kiievi-Vene vürstiriigi lagunemist jagunes Ukraina kahe maailma vahel, ühel pool Euroopa ja katoliku kiriku ning teisel pool Venemaa ja ortodokse kiriku vahel. See omakorda on mõjutanud kuni tänaseni inimeste vaateid ning nende meelsust. Kõige ilmekam

näitaja selle tõestuseks on olnud läbiviidavad küsitlused NATO liikmelisuse või siis presidendikandidaadi kohta (Ray, Esipova 2014). See kahe vastaspoole olemasolu on leidnud ennast ka praeguses konfliktis. Olgugi, et sõjategevus on hetkel aktiivne ainult kahes idaoblastis, milleks on Lugansk ja Donetsk, siis lõhestumine on riigis endas ilmne. Seetõttu on ka Kiievi keskvõimul olnud keeruline Ukraina iseseisvumise esimestest päevadest alates kahe poole vahel kompromissi leida. Ja kui kompromissi ei ole suudetud saavutada, siis on rahvas tulnud tänavatele.

Konflikti tekkele Ukrainas on kindlasti kaasa aidanud välismõjud. Nii Lääs, kui ka Ida. Mõlemad on siin oma osa mänginud. Ühelt poolt on see olnud Venemaa, kes on kuni praeguseni seganud ennast Ukraina riigi siseasjadesse ja pidanud Ukrainat mitte välismaaks, vaid osaks Venemaast. Ajaloolisest perspektiivist vaadates on ka see nii olnud. Ukraina rahvast kui tuntavat etnilist kooslust pole ajaloos olnud ja see on tekkinud alles pärast Nõukogude Liidu lagunemist – aastatel 1991 - 2015. Ukraina on olnud nendel aegadel üks osa suurest Venemaast (Nõukogude Liidu ajal eraldi liiduvabariik), siinpuhul on Lääne-Ukraina puhul mõeldud aega pärast II maailmasõda, sest aastatel 1920-1939 oli Lääne-Ukraina osa Poolast ning varasematel sajanditel kuulus Austria-Ungari keisririigi ja Poola koosseisu.

Erilistest joontest pole võimalik rääkida Ida-ja Lõuna-Ukraina puhul, sest reeglina on sealsetel aladel kasutusel vene keel ja seetõttu on selgelt omased ka Venemaale omased kultuurinähtused. Väga negatiivsena tuleks hinnata Kremli Ukraina suunalist üldist välispoliitikat, lisaks ka Ukraina mõjutamise viisi gaasitarnete ja väga tihedate Moskvale kasulike majandussidemetega – kõik see toimis kuni Euromaidanini 2014. aastal, mis päädis tollase venemeelse valitsuse kukutamisega.

Teisalt on siin oma osa hallanud ka Lääs, Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikidega eesotsas. Euroopa Liit oma idanaabruspoliitika ja assotsiatsioonilepinguga, mille allkirjutamata jätmist Ukraina presidendi poolt Vilniuses loetakse Euromaidani alguseks Ukrainas 2013. aastal. Ameerika Ühendriigid opositsiooni ja läänemeelsete mittetulundusühingute toetamisega. Tollane Ukraina president Viktor Janukovitš keeldus Vilniuses toimunud tippkohtumisel allkirjastamast lepingut Euroopa Liiduga, selle asemel valis ta Venemaa poolse abi. Antud sündmus oli põhjus, mille pärast rahvas Kiievil tänavale protesteerima läks. Alguses olid protesteerijateks enamjaolt tudengid. Pärast 30. novembri politseijõudude operatsiooni tudengite vastu, kus rahumeelseid noori kurikatega laiali peksti

laienes protestivaim suurematele massidele. See omakorda viis Kiievis endas kokkupõrgeteni politseijõudude ja rahva vahel, mis 2014. aasta veebruaris lõppes suurte inimohvritega ning lõplikult leidis oma otsa alles siis, kui toleaeagne venemeelne valitsus oli kukutatud ja president Janukovitš riigist põgenenud (Peisakhin 2015, 3-4). Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide toetus protesteerijatele oli tuntav. Seda nii sõnades, kui ka tegudes. Näiteks meedias aset leidnud otselülitused Ukrainasse või siis mõjukate inimeste ülesastumised rahva toetuseks (USA Euroopa ja Euraasia asjade abiriigisekretäri Victoria Nulandi ning USA senaatori John McCaini osalemine demonstratsioonides), samuti osade Ukraina oligarhide varade külmutamine Läänes ning teiste Janukovitši valitsuskabineti liikmetele sissesõidukeelu kehtestamine (Mearsheimer, 2014). Kahtlemata olid lisaks Venemaa salateenistusele ka Lääne salateenistused Kiievis kohal ning toetasid erinevalt Venemaa kolleegidest valitsusevastaseid liikumisi. Siinpuhul olid ja on lääneriikidel oma huvid Ukrainas mängus, seda nii majanduslike, kui poliitiliste poolte pealt.

Suuremad sündmused aga, mis viisid Ukraina praeguse kuuma konfliktini said oma alguse 21. sajandi alguses. Alates Oranžist revolutsioonist, jätkudes Janukovitši presidendiajaga ning lõppedes Euromaidaniga, mis kukutas venemeelse valitsuse ning muutis Ukraina oma suunalt läänemeelseks. Nendest märgatava tähtsusega sündmustest tuleb järgmistes alapeatükkides rohkem juttu.

1.1. Oranž revolutsioon

Oranžiks revolutsiooniks loetakse sarju proteste ja poliitilisi üritusi Ukrainas 2004. aasta novembri lõpust kuni 2005. aasta jaanuarini. Revolutsioon sai alguse pärast 2004. aastal aset leidnud Ukraina presidendivalimisi, mis mitmete raportite ja ülevaadete järgi väideti olevat läbi viidud massilise korrupsiooni, valijate hirmutamise ja otseste valimispettustega. Revolutsiooni põhipunktiks oli Kiiev, kus tuhanded protesteerijad igapäevaselt oma rahulolematust presidendivalimiste vastu Kiievi tänavatel läbi rahulike demonstratsioonide välja näitasid (Wilson 2009, 295-316). Samal ajal leidsid üleriigiliselt aset opositsiooniliikumise poolt organiseeritud kodanikuallumatuse aktsioonid, mille hulgas blokeeriti ilma vägivallata avalikke kohti ning viidi läbi üldstreike.

Protestid olid ajendatud mitmetest kodu- ja välismaalt pärit valimisvaatlustest, kui ka inimeste seas laialt levinud ettekujutusest, et presidendivalimiste tulemused olid võimude poolt muudetud põhikandidaatide Viktor Juštšenko ja Viktor Janukovitši vahel Viktor Janukovitši (tollase keskvõimu soosiku) kasuks (Quinn-Judge, Zarakhovich 2004). Sellele järgnesid üleriigilised protestid mis viisid olukorra nii kaugele, et Ukraina Kõrgem Kohus lasi tühistada algsete valimiste tulemused ja andis välja korralduse läbi viia uued presidendivalimised 26. detsembril 2004. Uued presidendivalimised toimusidki 26. detsembril ning selle tulemused näitasid presidendikandidaat Juštšenko selget võitu, kes sai 52% valijate häältest, samal ajal, kui Janukovitš korjas endale 44% häältest. Juštšenko kuulutati ametlikuks võitjaks ja tema ametisse astumisega 23. jaanuaril 2005. aastal loetakse ametlikult Oranž revolutsiooni lõpuks Ukrainas.

1.2. Janukovitš ja Venemaale lähenemine

2010. aasta presidendivalimistel sai Viktor Janukovitšist Viktor Juštšenko järeltulija Ukraina presidendiks pärast seda, kui Keskvõimiskomisjon ja rahvusvahelised vaatlejad kuulutasid presidendivalimiste õigsust (Polityuk, Balmforth 2011). Ukrainlased olid pettunud Juštšenko valitsuses ning polnud peale lubaduste valitsuse poolt midagi saavutanud. Selle asemel oli nende majanduslik olukord seoses ülemaailmse majanduskriisi ja korrupsiooniga halvenenud ning Ukraina oli Venemaaga läbi pidanud mitu kõneluste vooru seoses gaasihinna suurenemisega, millele oli ennem kaasnud 2 korda gaasipeatamine Venemaalt.

Janukovitš oleks pidanud esimese ülesandena peale presidendiks saamist riigi majanduse madalseisust jalule upitama. Seejärel võinuks ta tegeleda korrupsiooni ohjamise, õigusreformi ja energiajulgeolekuga. Nimelt tabas Ukrainat 2008. aasta üleilmne majanduskriis rängalt. Lisaks kulus riigikassast tubli noos 2010. aasta presidendi valimiskampaaniatele. Ukraina majandus oli nii halvas seisus, et paljud “oranžides” ideaalides pettunud ja olmemuredest väsinud keskklassi ukrainlased olid majanduskasvu huvides valmis Janukovitši autokraatlikele kalduvustele läbi sõrmede vaatama. Lääs aga põdes teatavat Ukraina-väsimust ja vaatas läbi sõrmede Janukovitši flirdile Moskvaga. Lisaks tegeles Lääs veel ülemaailmse majanduskriisi tagajärgedega olles rohkem huvitatud oma majanduse

käekäigu parandamisest. Lisaks algas aasta hiljem Araabia kevad, mille tulemusena oli Lääne pilk suunatud enam Põhja-Aafrikale ja Lähis-Idale, kui Ukrainale või teistele Ida-Euroopa ja Kaukaasia riikidele. Kiiev hakkas selle tulemusena liikuma Ida poole.

Janukovitš alustas oma presidendiametit, sõlmides Venemaaga lepingu, mis pikendas Musta mere laevastiku viibimist Krimmis 2042. aastani. Kohtumisele järgnenud pressikonverentsil teatas Vene riigipea, et „plaanis on täiendav riikidevaheline koostöö“. Venemaa oli omalt poolt huvitatud kontrolli saavutamisest Ukraina majanduse, sise- ja välispoliitiliste valikute üle. Vene poolt huvitas Ukraina tuumaenergeetika ja lennutööstuse ühendamise ühtsesse ettevõtlusruumi ning kontroll Ukraina kaitsetööstuskompleksi ja energiasektori üle. Seda nii läbi koostöölepingute, kui ka Vladimir Putini suurprojekti Euraasia Liidu läbi (Euraasia Liit on Venemaa vaste Euroopa Liidule). Lisaks polnud Kremlile meeltnööda Ukraina soov läheneda NATO-le ja EL-le ning suundumus euroopalikele väärtustele. Seda eelkõige Juštšenko presidendiajal. Putinit häiris isiklikult Euroopa-meelsete ukrainlaste protestivaim, sest see meenutas talle Bolotnaja väljaku meelevaldusi Moskvast 2011-2012 (Maigre 2014). Järgnevatel aastatel tihenes Kiievi koostöö Moskvaga. Kõik paistis liikuvat edasi samas laadis. See päädis 2013. aasta novembriga, kui toimunud Euroopa Liidu idanaabruspoliitika tippkohtumisel Vilniuses tegi Janukovitš Euroopale sammu, jättes viimasel hetkel allkirjastamata Euroopa Liidu ja Ukraina vahelise assotsiatsioonilepingu, mis mõjutas kogu Ukraina järgnevat käekäiku Selle asemel sõlmis Ukraina president Moskvaga kokkuleppe, mille alusel Venemaa nõustus andma Ukrainale 15 miljardit dollari väärtuses abi ning alandama Ukrainale müüdava gaasi hinda 410-lt 270-le dollarile kuupmeetri eest. Eelnevalt oli Ukraina juba saanud Venemaalt 30-protsendilist gaasisoodustust vastutasuks Musta mere laevastiku rendilepingu pikendamise eest. Kusjuures lihtrahva asemel said odavast gaasist ennekõike kasu Regioonide Parteiga koostööd tegevad oligarhid, kelle keemia- ja metallurgiatööstused vajasisid odavat energiat. Leping Venemaaga andis järjekordse tagasilöögi Ukraina energiasektorile, millega suurenes Ukraina energiasõltuvus Venemaast veelgi (Maigre 2014).

1.3. Euromaidan ja revolutsioon

Euromaidan oli meeleavalduste ja rahutuste laine Ukraina pealinnas Kiievis, mis algas 21. novembri õhtul 2013 ja kestis kuni 26. veebruarini 2014. Ukrainlased alustasid spontaanseid proteste pärast seda, kui valitsus peatas ettevalmistused assotsiatsioonilepingu ja vabakaubanduslepingu allakirjutamiseks Euroopa Liiduga ning valisid Euroopa Liidu asemel tihedama koostöö oma idanaabri Venemaaga (Al Jazeera English 2013). Protestid leidsid suuremalt jaolt aset Kiievis, hiljem aga levisid edasi üle kogu maa. Eriti tugevat toetust omas Euromaidan riigi lääneosas. Lisaks assotsiatsioonilepingule alla kirjutamata jätmisele oli selleks ajaks ukrainlaste protestivaimu ärgitajaks võimu korrupsiivsus, tollane majanduse halb käekäik, võimude poolne vägivald lihtrahva vastu ja oligarhide suur võim riigis.

Esialgne üleüldine meeleavaldus laienes sisekaitseorganite ja protestijate vahelisteks kokkupõrgeteks, mis lõppesid 2014. aasta veebruaris. Sama kuu oli aga üks verisemaid ohvrite poolest, kui 18. veebruaril liikusid 20 000 Euromaidani protestijat Ukraina parlamendi poole, mille teel peatas neid politsei ja algasid kokkupõrked, mis lõppesid inimohvritega. Mõlemad pooled lasid käiku jõu ning nii protestijad, kui ka politsei kasutasid üksteise vastu lahingupadrunitega tulirelvi, millega kaasnesid kaotused elavjõus (BBC 2014). Järgmisel päeval 19. veebruaril seati Kiievis Ukraina valitsuse poolt sisse politsei kontrollpunktid, ühistranspordile kehtestati piirangud ning suleti koolid (Ukrainska Pravda 2014). 20. veebruaril andis siseminister Zahhartšenko välja käskkirja, mille alusel võis politsei ametlikult kasutada protestijate vastu lahingupadrunitega tulirelvi (Sputnik News 2014). Selle otsuse tagajärjel sai politsei ja protestijate vahel toimunud kokkupõrgetes vähemalt 88 inimest surma (BBC 2014). Küll aga järgneval päeval nimetatud käskkiri tühistati Ukraina parlamendi poolt ning siseminister Zahhartšenko vabastati ametist. 21. veebruaril oli märgatava tähtsusega, sest lisaks siseministri käskkirja tühistamisele parlamendi poolt allkirjastas president Janukovitš kompromisstehingu Lääne poolt toetatud opositsiooniliidritega, mille tulemusena rakendati konstitutsioonilised muutused, millega võim läks presidendilt tagasi parlamendile ja võeti vastu otsus korraldada enneaegsed presidendivalimised sama aasta detsembris. Samal päeval lahkus president Janukovitš pärast opositsiooniga kohtumist

Kiievist Ida-Ukrainas asuvasse tööstuslinna Harkivi. 23. veebruariks oli aga president juba riigist kadunud. Samal päeval nimetas parlament ametisse ajutise presidendi kohusetäitja, kelleks sai Oleksander Turtšõnov (BBC 2014). Lisaks kuulutati nüüdseks endine president Janukovitš tagaotsitavaks, ekspeaminister Tomõšenko (Viktor Juštšenko aegne peaminister, kes vangistati uue presidendi Viktor Janukovitši ajal) vabastati vanglast ning Ukraina parlament otsustas välja kuulutada uued presidendivalimised 25. maiks ning nimetas Arseni Jatsenjuki uueks peaministriks. Ukraina valis Ida asemele Lääne.

2.LÄÄNE VAATEPUNKT

Lääs (Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid) on oma vaadetelt Ukraina suunas olnud resoluutne. Lisaks Ukraina uut valitsust toetavatele sõnadele on nii Euroopa Liit, kui ka USA aidanud Ukrainat nii majanduslikult, poliitiliselt, kui ka poolsõjaliselt. On vastu võetud selgeid otsuseid Kiievi uue keskvõimu toetuseks. Endise Ukraina valitsuse aegseid ärimehi, poliitikuid on lisatud nimekirjadesse, milles olijatel ei ole võimalik siseneda Euroopa Liitu ja USA-sse ning paljude sanktsioneeritud inimeste varad välismaal on külmutatud. Lisaks sellele on Lääs otseselt karistanud Venemaad kehtestades tema vastased sanktsioonid, millega on kuni tänaseni lõpetatud lääne tehnoloogia jagamine ning müümine nii sõjalises valdkonnas (nt. Mistrali helikopterikandjad, Lääne standarditega treeningkeskuse projekti lõpetamine), kui ka energiavaldkonnas ja lõpetades laenude kergekäelise jagamise lõpetamisega Venemaalt pärit firmadele. Lisaks on Venemaa poliitikuid ja ärimehi pandud niinimetatud musta nimekirja (nimekiri tuntud isikutest, kellele ei jagata viisaid Euroopa Liitu ja Ameerika Ühendriikidesse, millega nimetatud isikud ei saa reisida Läände). Ukrainale on osutatud läbi Rahvusvahelise Valuutafondi ja Euroopa Liidu majanduslikku abi, et aidata ukrainlasi nende suure riigivõla ja teiste majanduslike väljakutsetega. Ukraina riik oli juba enne Euromaidani majandusseisakus ning pärast venemeelse valitsuse kukutamist on kuum konflikt idas ja Venemaa poolsed sammud Ukraina vastu nõrgendanud märgatavalt Kiievi majandust ning suurendanud majanduslikku tagasiminekut. Sellises olukorras on Ukraina pöördunud abi saamiseks Lääne poole ning Lääs on Ukraina palvetele positiivselt reageerinud. Erinevad abipaketid, sõlmitud lepingud on osad neist. Samas on Lääs (Euroopa Liidu suurriikide

Saksamaa ja Prantsusmaaga eesotsas) keeldunud Kiievile tarnima sõjavarustust ning eksportima Ukrainale sõjalist abi. Siinpuhul võib rääkida nii majandushuvide kokkupõrkest (paljudele Euroopa Liidu liikmesriikidele on head majanduslikud suhted Venemaaga tähtsamad, kui seda Ukrainaga), usaldamatusest (Ukraina julgeolekuorganites on alati tunda olnud Venemaa luureorganite suur kohalolek), kui suurtest puudujääkidest riigis endas (Ukraina üks suuremaid vaenlasi- korrupsioon).

2.1. Euroopa Liidu Ukraina poliitika

Euroopa Liidu välispoliitika enne assotsiatsioonilepingu sõlmimist Ukrainaga ning enne Ukrainas aset leidnud võimupööret oli seotud eelkõige Euroopa Liidu idapartnerluspoliitikaga, mis kujutas endast naabruspoliitikat, mille eesmärgiks oli tihendada Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene koostööd ja integratsiooni Euroopa Liiduga (European External Action Service koduleht 2013). Eelnevalt oli juba Ukraina esimese idapartnerluse riigina jõudmas lõpule assotsiatsioonilepinguga, mis hõlmas ka vabakaubandust ning mille läbirääkimistega alustati juba 2007. aastal. Enne seda olid Ukraina ja Euroopa Liit omavahel allkirjastanud partnerlus- ja koostööleppe aastal 1994 (jõustus 1998. aastal) (Eesti Vabariigi Välisministeeriumi koduleht 2015). Lisaks võttis Ukraina vastu ka Euroopa Naabruskonnepoliitika tegevuskava 2005. aastal (Eastern Partnership Community koduleht 2014).

Euroopa Liit tegutses lisaks idapartnerluspoliitikale Ukraina-Vene gaasitüluga. Osalt sellepärast, et väga suur kogus Euroopa Liitu tulevast gaasist tuleb läbi Ukrainasse paigutatud torude, teisalt rahu tagamise eesmärgil oma idapiiril. Alguses oli Euroopa Liidu seisukoht Ukraina-Venemaa gaasitülis erapooletus, aga kui 2009 aasta jaanuaris ei liikunud gaas enam Venemaalt lepingus ettenähtud kogustes läbi Ukraina Euroopa Liidu liikmesriikidesse kohale, siis Euroopa Liidu seisukoht muutus (Mäe 2009). Lisaks lahenduste otsimisele asuti Ukraina ning Venemaaga läbirääkimistesse. Euroopa Liit tegi seda üksikute riikidega eraldi, kui ka

koos kõigi osapooltega. Lõpuks suudeti mõlemad pooled ära lepitada ning 20. jaanuaril 2009 alustas Venemaa gaasikonsortsium uuesti ilma omapoolsete sulgemisteta gaasitarneid läbi Ukraina Euroopa Liidu riikidesse (Tamme, Tiks 2009).

2007. aasta jaanuaris otsustas EL alustada Ukrainaga läbirääkimisi uue, tollal veel kehtinud partnerlus-ja koostöölepingut (*PCA-d*) asendava assotsiatsioonilepingu (*Association Agreement*, lüh. *AA*) sõlmimiseks. Uus leping reguleerib poliitilist, julgeolekualast, majanduslikku ja sektoraalset koostööd ning selle eesmärk on parandada Ukraina ettevõtete ligipääsu Euroopa turule ja julgustada ELi investoreid Ukrainasse investeerima (Eesti Vabariigi Välisministeeriumi koduleht 2015). Assotsiatsioonilepingu sõlmimine jäi pärast läänemeelset Viktor Juštšenkot idameelse Viktor Janukovitši valitsuse ajal seisma ning Euroopa Liidu ja Ukraina vahelised suhted hakkasid pärast 2010. aastat (pärast Viktor Janukovitši võimuletulekut) jähkema. Seda kuni 2013. aasta novembrini, kui ukrainlased tulid Kiievi tänavatele protestima oma presidendi otsusele mitte allkirjastada assotsiatsioonileping, vaid tihendada koostööd Venemaaga. Järgnevates sündmustes, mida nüüdseks tuntakse Euromaidani all oli Euroopa Liit oma välispoliitikas Euromaidani suhtes toetaval seisukohal. Näiteks Euroopa laienemise ja naabruspoliitika volinik Štefan Füle avaldas 26. novembril 2013 arvamust, et ta on õnnelik selle üle, et demokraatia on Ukrainas nii kaugemale jõudnud, et inimesed on vabad kogunema ja avaldama oma arvamust, eriti küsimustes, mis on nii asjakohased nende enda tuleviku suhtes ning Ukraina tulevikule (Euronews 2013). Euroopa parlamendiliikmed, kes olid vastutavad idapartnerluse poliitika eest hoiatasid Ukraina võime samal päeval mitte kasutama jõudu euroopameelsete protestide vastu. Vastasel korral lubati, et Ukrainat ootavad ees tõsised tagajärjed (European Parliament News 2013). Sellele järgnes tollase president Janukovitši kukutamine ja uue läänemeelse valitsuse sisseastumine, mis päädis Euroopa Liidu ja Ukraina vahelise assotsiatsioonileppe allkirjastamisega lepingu majanduslikule osale 27. juunil 2014. Kusjuures samal päeval allkirjastas Euroopa Liit lepped veel Gruusia ja Moldovaga (BBC 2014).

Pärast Euromaidani ja uue valitsuse ametisse astumist on Euroopa Liit tugevalt toetanud Kiievi keskvaldusi. Konfliktis separatistidega sanktsioneeris Euroopa Liit

separatistide juhte, Venemaa ametnikke ning kuulutas välja majandussanktsioonid Venemaa panganduse, kaitsetööstuse ja energiasektori vastu (Venemaa riiklikel pankadel ja krediitiasutustel ei lubatud EL-is emiteerida aktsiaid ega võlakirju ning EL-i firmadel keelati nende aktsiate ja võlakirjade ostmine, keelati relvade ja sõjalise otstarbega tehnoloogia müük Venemaale, samuti nafta- ja gaasisektori uusima tehnoloogia müük). Lisaks olid Euroopa Liidu liikmesriikide Prantsusmaa ja Saksamaa juhid otsesed vahendajad Kiievi ja Moskva vahelistel rahuläbirääkimistel, mis lõppes II Minski kokkuleppe saavutamisega konfliktipoolte vahel ja jätkus niinimetatud Normandia kõnelustega. Selle aasta 22. mail 2015 idapartnerluse tippkohtumisel Riias jõudsid Ukraina ja Euroopa Liit kokkuleppele 2 miljardi dollari suuruses laenus, mille eesmärgiks on toetada Ukraina majandust. Laenu saamiseks peab Kiievi keskvoim viima läbi reformid, mille hulgas on korrupsioonivastased meetmed ja seadused, mis reguleerivad Ukraina majanduse struktureid probleeme. Lisaks lubas Euroopa Liit üle vaadata viisavaba reisimise võimalikkuse Euroopa Liidu ja Ukraina vahel, kui teatud eeltingimused on täidetud (Kond 2015). Toetavate sammude hulka võib veel lugeda 2. septembri EL saadikute kohtumisel vastuvõetud otsust pikendada Venemaa-vastaseid sanktsioone veel 6 kuuks. Sanktsioonide all on lisaks vene firmadele ja indiviididele ka Ukraina separatistide kõrgemad juhid (RFE/RL 2015). Lisaks on tervitatav 17. novembri uudis kokkulepest, et alates 1. jaanuarist 2016 lastakse EL ja Ukraina vahel käiku vabakaubandustsoon, millega veelgi enam Ukraina lõimib Euroopaga (BBC 2015). Selle alusel on Euroopa Liit valmis järk-järgult eemaldama Ukraina kaupadelt tollimakse ja muid barjääre eeldusel, et Ukraina jätkab reformidega ning säilitab Euroopa Liidu standardid.

Euroopa Liidu välispoliitika Ukrainat toetava suuna puhul tuleb eraldi ära märkida 2 suurriiki, tänu kellele Euroopa Liit Ukrainat toetavad otsustavad sammud ette võttis. Nendeks on Saksamaa ja Prantsusmaa. Siinpuhul tuleb mainida, et Saksamaa juhtimine on olnud kõige suurem muutus, mis on viinud ühtse Euroopa Liidu seisukohani Venemaa vastastes sanktsioonides ja Ukrainat toetavates sammudes saavutades sellega kindlat toetust kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides. Pidades meeles Venemaa ja Saksamaa vahelisi Ukraina kriisile eelnenud erisuhteid, siis selle suhte pöördepunktiks võib pidada 2014. aasta suve. Kuni tolle

ajani oli Saksamaa eelkõige majandusjõud, mis vältis mängimast eristatavat rolli välis- ja kaitsepoliitikas. Iseenesest mugav positsioon lubades Saksamaal keskenduda oma tähelepanu majandus- ja sotsiaalprobleemidele ja arendada suhteliselt poliitilis-neutraalset, samas majanduslikult kasulikku ja tulusaid sidemeid Venemaaga. Ühelt poolt märgiti nii vaatlejate kui ka ekspertide poolt juba enne Ukraina kriisi haripunkti ära fakt, et Saksamaa on hakanud omandama rohkem nähtavat välispoliitilist profiili. Stratfori analüüsi põhjal: „Kui *de facto* Euroopa Liidu juht peab Saksamaa võitlema ja parandama Euroopa projekti vaikset läbikukkumist. Ta peab kohanema USA ülemaailmse tagasitõmbumispoliitikaga ja juhtima keerulist, tarvilikku ning ohtlikku suhet Venemaaga. Leebe välispoliitika ei ole kohane olukorrale, kus Saksamaa on end nüüd leidnud. Kui Saksamaa ei tegutse, siis kes seda teeb? Ja kui keegi teine tegutseb, kas see on siis Saksamaa huvides?“ (Vitkus 2015, 12-13)

Seda meeles pidades on palju kergem saada aru miks kõrvutised tegurid, nagu Euroopa integratsiooni raskused, suhteline „tagasiastumine“ USA ja Venemaa revisionismist, on Saksamaa jätnud alles ainuvalikuga haarata juhiroll ja fundamentaalselt mõjutada senini vaeselt artikuleeritud ühtset Euroopa Liidu Venemaa poliitikat (Vitkus 2015, 13).

Antud kontekstis oli Prantsusmaa positsioon iseäranis tähtis. Erinevalt Saksamaast on Prantsusmaa majandussidemed Venemaaga palju vähem arenenud, mis on põhjus, millepärast Venemaa-vastaste sanktsioonide tutvustamise tagajärgi tunti palju vähemal määral, kui seda tehti Saksamaal. Kuigi kriis Ukrainas ja selle suurenev eskalatsioon oli muutunud Pariisi jaoks keeruliselt koordineeritavaks poliitiliselt allkirjastatud lepingu tõttu Venemaaga 2011. aastal, kus Prantsusmaa oli ennem Ukraina kriisi nõus ehitama ja müüma Venemaale 2 Mistral klassi sõjalaeva väärtusega 1, 2 miljardit eurot, siis Prantsusmaa president Francois Hollande, vaatamata keerukale olukorrale Euroopas üritas säilitada seisukohta, et Euroopa Liidu sanktsioonid ja sõjalaevade valmimine ja müük on omavahel kaks eri asja. 2014. aasta novembris muutis ta oma seisukohta ja andis teada lepingu peatamisest „kuni edaspidiste teadeten“.

Prantsusmaa otsus sõjalaevade müügi viivitamisega (olguigi, et antud leping ei olnud sanktsioonide nimekirjas) tõi Prantsusmaa ja Saksamaa märgatavalt üksteisele lähemale, nii

tugevdades keskset positsiooni mõlemal riigil Euroopa Liidus, kui ka ühendades poliitika Venemaa suhtes. Saksamaa ja Prantsusmaa ühisseisukoht aitas tuua Ukrainas üksteise vastu võitlevad osapooled (Ukraina regulaarväed koos ukraina vabatahtlike ja separatistid, keda toetasid Vene Föderatsiooni väed) läbirääkimiste laua taha 2015. aasta veebruaris Valgevene pealinnas Minskis, kus jõuti omavahel uue kokkuleppeni rahus Ida-Ukrainas (Vitkus 2015, 13).

Teisalt on Euroopa Liit eesotsas mõnede suuremate liikmesriikidega olnud kahepalgeline. Samal ajal, kui ühelt poolt toetatakse Kiievi uut valitsust ning antakse välja lubadusi ja astutakse märgatavaid samme Ukraina toetamiseks, siis kulisside taga tegutsetakse omakasupüüdlilikult. Kõige parem näide on Venemaa ja Saksmaa vahel sõlmitav gaasitrass Nord Stream-2 (Venemaalt läbi Läänemere Saksamaani rajatav uus gaasitoruprojekt), mille puhul löid Gazprom, E.ON, BASF/Wintershall, OMV, ENGIE ja Royal Dutch Shell omavahel konsortsiumi, millega soovitakse asetada Läänemere põhja uus gaasitoru, millega saaks Saksamaale ja Euroopasse saata veelgi enam gaasi ilma probleemideta jättes selleläbi kõrvale Ukraina. Kusjuures, kui Nord Stream-2 projekt on edukas, siis kaotaks sellega Ukraina 2,2 miljardit dollarit oma iga-aastasest kasumist, mis ta on saanud läbi riigi mineva gaasitransiidi Euroopasse (Euractiv 2015).

Samuti on vaieldud kasutades neoklassikalise realismi välispoliitika analüüsi raamistikku, et tänu mitmetele sekkuvatele faktoritele oli Euroopa Liit võimetu sobitama oma huvisid efektiivseks välispoliitiliseks mõjutajaks Ukrainas. Neoklassikaline realism esindab teoreetiliselt informeeritud ja probleemjuhitud analüütilist kava, mis saab aru välispoliitikast kui primaarsest süsteemisurvete produktist (s.o entiteedi relatiivne jõupositsioon rahvusvahelises süsteemis), mida kohandatakse ja suunatakse ümber siseriikliku taseme reguleerimisega, eriti ettekujutusi, mida omavad otsustajad ja kodused piirangud võimu täideviimisel (Smith 2014, 55). Euroopa Liidu võimetus oma huvide efektiivseks sobitamiseks välispoliitiliseks mõjutajaks Ukrainas ilmnis peale Krimmi staatuse kohta käivat

referendumit, kus pärast mitmeid Euroopa Liidu välisasjade nõukogu kohtumisi oli Euroopa Liit võimetu jõudma konsensusele tugevas vastuses Venemaale. Eelpool mainitud kohtumiste tulemuseks olid ainult Euroopa Liidu poolsed pealiskaudsed sanktsioonid, mida pikendatakse tänaseni Venemaa suhtes 6-kuu kaupa. Saksamaa jätkuv vastumeelsus tugevate Venemaa vastaste sanktsioonide kehtestamise suhtes on küll märgatavalt vähenenud. Saksamaaga jagavad sarnaseid seisukohti ka teised pro-Venemaa bloki riigid (Küpros Bulgaaria ja Kreekast, liikmesriigid, kes on Euroopa Liidus Venemaad toetavad riigid ning ühed Venemaa sõbralikumad liikmesriigid Euroopa Liidus). Taoline suhtumine heidab tõsiselt kahtlust Euroopa Liidu võimele konkureerida Venemaaga tema jagatud naabruskonnas (endistes Nõukogude Liidu vabariikides). Euroopa Liidul oli olemas segu erinevatest huvidest, alustades kaubanduse ja demokraatlike väärtuste ning riigikorra edendamisest, lõpetades julgeoleku huvidega. Ukraina kriisi kontekstis arutati, kas Euroopa Liit kukkus läbi tegutsedes oma huvides mitte väga efektiivsel viisil. Euroopa Liit ei osanud arvestada nii Ukraina kui ka Venemaa reageeringutega EL-i välispoliitika initsiatiividele. Teiseks oli tulemuseks EL-i liiga kõrged nõuded ja jäik poliitika Ukraina suhtes, kus Euroopa Liit nõudis Ukrainalt väga palju (reformide, poliitikute vabastamist, sõnavabadust, väärtusi, mida esindab EL), aga vastu andis erakordselt vähe, mille tõttu ka endine Ukraina president Juštšenko ei kirjutanud alla assotsiatsioonilepingule EL-ga Vilniuses ning Ukraina valis Euroopa Liidu pakkumise asemel Venemaa oma. Ukraina puhul vaadati tollal rohkem pikemat kava, aga jäeti välja lühem kava. Lõpuks, tänu ühtsuse puudumisele kukkus Euroopa Liit läbi piisavalt tugeva esialgse poliitika (assotsiatsioonilepingu) formuleerimisel, kui ka kiiresti ja adekvaatselt kujunevale Ukraina kriisile reageerimises. Seeläbi näitab Ukraina kriis, et kui olukord muutub ähvardavaks ja sisemiselt liikmesriike polariseeruvaks, siis Euroopa Liit jääb hooletusse olles nõrk ning ebatõhus tegija, mis ilma edasise evolutsioonita (föderaalsema Euroopa Liiduta) jääb halvama tema rahvusvahelist tegevust (Smith 2014, 65-66).

2.2. Ameerika Ühendriikide Ukraina poliitika

Ameerika Ühendriikide Ukraina poliitika on Euroopa Liidu poliitikaga olnud samaväärne. Ukrainlastele on antud majanduslikku abi ning lisaks sellele on ameeriklased saatnud Ukrainasse ka radareid ning sõjaväeinstruktooreid ning viinud läbi Ukraina sõduritega sõjaväeõppusi. Ameerika Ühendriigid on Ukrainale antud abi suhtes enim silma jäänud sõjalise abiga. 2015. aastal on ameeriklased andnud ukrainlastele rohkelt sellelaadset abi. Ukrainlastega koos on viidud läbi sõjaväeõppusi nii Mustal merel, kui Lääne-Ukrainas ning Washington on sellele lisaks tugevdanud oma sõjalist kohalolekut NATO idapiiril (kinnitades viimasega ühtlasi oma lubadusi Ida-Euroopas asuvatele NATO liikmesriikidele). USA poolt astunud sammude hulgas Ukraina toetuseks on sellel aastal olnud märgatavamad operatsioon Rapid Trident, kus Ukraina, Ameerika Ühendriikide ja 16 teise riigi (sealhulgas Eesti) väed nädala jooksul tegid läbi Lääne- Ukrainas situatsioonitreeningu harjutusi, mis keskendusid võtmeülesannetele, nagu näiteks improviseeritud lõhekainete leidmisele, konvoioperatsioonidele ja patrullimisele (U.S. Army Europe 2015). Lisaks saatsid ameeriklased Ida-Euroopasse oma kõige arenenumad hävitajad F-22 Raptorid vastuseks vene agressioonile Ukrainas (The Guardian 2015). Selle juurde saab veel näidetena tuua ukraina regulaarvägede treenimise ameerika instruktorite poolt Ukrainas kuni selle aasta lõpuni (Alexander, Trott 2015).

Samas pole USA ukrainlasi varustanud tapva lahingvarustusega (nagu relvad või tangivastased raketid), vaid on saatnud Ukrainasse mittesurmavat sõjalist varustust (kuulivestid, kiivrid, vormiriideid, sõjaväemaasturid Hummerid), kui ka rahalist abi Kiievile. Abi puhul oli aga üks tähelepanuväärsemaid saadetisi 2015. aastal kaasaegsed suurtükivastased radarid, mida USA ukrainlastele jagas. Tõsi küll, antud radarid olid modifitseeritud ning nendega pole võimalik Venemaalt tulevat suurtükivõid tuvastada, samas on sellise tehnika andmine ukrainlastele julge samm, mis Euroopa riikide puhul oleks vastunäidustatud (Randlaid 2015).

Washington on nii nagu Brüsselgi külmutanud Venemaa ja separatistide varasid, kui ka otseselt sanktsioneerinud juhtivaid isikuid. Siinpuhul võib öelda, et Ameerika on proovinud olla Euroopa Liiduga ühel seisukohal ja soovinud vältida otsest konflikti ning hoida dialoogikanalid Moskvaga võimalikult lahti. Pigem on oldud sõnades on sõjakamad, kui seda tegudes. Lisaks on USA toetanud Ukraina saamist ÜRO Julgeolekunõukogu ajutiseks liikmeks (Nael 2015). Kiiev on saanud Ameerika Ühendriikidelt ka majandusabi läbi Rahvusvahelise Valuutafondi ning Ukraina kõrgemad riigipead on kohtunud Ameerika Ühendriikide omadega.

Ameerika Ühendriikide osalusele Ukraina toetamises saab veel lugeda 22. septembril 2015 allkirjastatud Ukraina ja NATO vahelisi lepinguid, millega süvendati ja laiendati Kiievi ja Lääne sõjaväeühenduse vahelist koostööd. Need lepingud, suuremalt osalt tehnilised, on mõeldud parandama Ukraina sõjaväe-ja kaitsetööstust ning abistama Ukrainat Venemaa propagandale vastamises. Küll aga ei nõustunud NATO varustama Ukrainat kaitsva surmava abiga, hoolimata sellele eelnenud korduvatest Ukraina poolsetest palvetest paljugi vajatud sõjaväevarustuse kohta (Euronews 2015). Kuu aja pärast, 22. oktoobril 2015 teatati, et Rahvusvaheline Valuutafond võib muuta oma laenamise reegleid, et aidata Ukrainat. Rahvusvaheliselt Valuutafondilt eeldatakse muudatuste tegemist tema laenureeglitesse riikide jaoks, mis omavad võlga ametlikele laenuandjatele. See samm paistab olevat eelkõige suunatud sellepoole, et Rahvusvaheline Valuutafond saaks jätkata Ukraina abistamist toetavate laenude näol juhul, kui Kiiev minetab laenumakse Venemaale detsembris. Seda valguses, kui Venemaa keeldub osalemast Ukraina võla restruktureerimislepingus ja Ukraina teadatel on sellel aastal ebatõenäoline, et Venemaale makstakse tagasi talle võlgnev osalus. On tõenäoline, et Ukraina jätabki sellel aastal maksmata makse 3 miljardi dollari väärtuses eurovõlakirjades (*Eurobond*) Venemaale. Need muudatused Rahvusvahelise Valuutafondi laenamiskriteeriumis, kui võetaks kasutusele, lubaksid Rahvusvahelise Valuutafondi vabastuspaketi Ukrainale liigutada edasi hoolimata puuduvast maksest (Talley 2015).

Teisalt on hetkel seoses Süüria kriisiga tekkinud olukord, kus Ameerika Ühendriikide välispoliitiline siht on enam liikunud Lähis-Ida poole. Eriti pärast Pariisis toimunud terroriakte on näha olnud Ameerika Ühendriikide suuremat tähelepanu Süüria kriisile ning selle lahendamisele. Samuti jääb vastuseta, mis kasu saab USA Ukraina aitamisest. Demokraatia ja sõnavabaduse toetamine on üllad eesmärgid, samas ei saa need põhjused olla ainukesed, mis Washingtoni panevad liikuma Kiievi toetamise suunas. Pigem on Ukraina kriisis kindlasti mängus majandushuvid. See pole saladus, et Ukrainal on potentsiaali seoses madala tööjõukulu, maavarade, kui ka oma asukoha tõttu Ida-Euroopas. Sellele potentsiaalile soovivad ligi pääseda lisaks Venemaa äriteestele kindlasti USA äritehed ning Ameerika suurfirmad, kes otsivad uusi turge ja viise oma kasumit suurendada. Seega on lisaks headele sõnadele ja tegudele Ameerika Ühendriikidel sihil majanduskasud ning selle läbi ka Ida-Euroopas võimu suurendamine (seda Venemaa mõjuala arvelt).

3.VENEMAA VAATEPUNKT

Venemaa seisukoht ja käitumine Ukraina suhtes on olnud enam, kui emotsionaalne. Moskva on otseselt oma sõjaliste ning majanduslike jõududega sekkunud Ukraina siseasjadesse. Lisaks separatistide toetamisele Donbassis, kui ka Krimmi poolsaare annekteerimises 2014. aastal on Moskva tõstnud Ukraina ekspordikaupadele tollimakse, olnud palju jäigem gaasihindades (hetkeseisuga on Moskva lõpetanud gaasitransiidi Ukrainasse) ja olnud järeleandmatum oma osaluses Ukraina riigivõlas. Moskva nõuab nimelt Kiievilt oma osa väljamaksmist ilma mingite järeleandmisteta (kusjuures Kiiev on Moskvale võlgu üle 3 miljardi dollari) (RFE/RL 2015). Lisaks on Ukraina vastu käiku lastud täielik informatsioonisõda ja avalikult hukka mõistetud Kiievi praeguse keskvõimu sammud (hetkel seoses Süürias toimuvaga on informatsioonisõda väiksemaks jäänud, suurem rõhk on pandud Venemaa osalusele Süürias). Seda eriti seoses lõõmava konfliktiga Ida-Ukrainas ja ettevõetud sammudega Läänega lõimimiseks. Selle valguses võib tõdeda, et Venemaast sai enam kui riik, mis otsustas eirata Euroopale üldkasutatud demokraatliku poliitilise süsteemi reegleid (vabad valimised, seaduse ülimuslikkus, kõnevabadus, vähemusõiguste austus jne.), kuid ka samuti leidis ta endale vastuvõetamatu Euroopa reeglid korrale ja julgeolekule, mis loodi pärast Külma sõda, ning mis põhinesid riikide õigustel iseseisvalt otsustada oma arengusuunad, jõu kasutamisest väljapääsu otsimiseks keeldumisest ja riigipiiride puutumatus (Vitkus 2015, 11).

Vaadates tagasi ajalukku ning tuletades meelde enne Euromaidani toimunut Ukrainas, siis on arusaadav, miks Kreml on olnud nii järeleandmatu Kiievi suhtes. Moskva on Ukrainat pidanud kuni tänaseni osaks Venemaast ning ukrainlasi ja peetakse venelaste poolt oma vendadeks, kelle ühine päritolu on tõestatav juba Kiievi-Venemaa ajastust, millega on Ukraina saanud oma saatuseks olla osaks Venemaast (algne tähendus Ukrainale venekeeles oli ääremaa). Lisaks on kahel riigil sama usk, õigeusk, ning mõlemad loevad oma riigi algusajaks Kiievi-Vene vürstiriiki. Seega on kahel riigil üksteisega palju ühist ning kui midagi on muutunud ühes riigis, siis see on paratamatult mõjutanud teist. Seda nii poliitilises, majanduslikus, kui ka kultuurilises mõttes.

Venemaa välispoliitikal on samuti oma osa mängida praeguses kriisis. Kui Kreml pani 2012.–2013. aastal paika Venemaa uue doktriini suhete kohta välismaailmaga, muutus jõupoliitika kasutamine Ukraina vastu loogiliselt vältimatuks. Kui Venemaa võtab kursi Lääne tõkestamisele ja omaenda Euraasia Liidu loomisele (Euraasia Liit on Venemaa vaste Euroopa Liidule, projekt, mida Venemaa võimud eesotsas Venemaa president Putiniga peavad oma edasipüsimise garantiiks), siis on Ukraina selle doktriini teostamisel väga tähtis element. Venemaa neoimperialistlik projekt ei saa nähtavasti selle loojate meelest olla edukas, kui Ukrainat ei muudeta satelliitriigiks (Ševtsova 2014). Ukraina kuulub Moskva arvates tema piirkonna alla. Ukrainat ei pea Moskva isegi mitte oma lähinaabriks. Pigem on Ukraina ja Venemaa vahel alati olnud midagi rohkemat. Selleks on suure ja väikese venna suhe, kus Venemaa on suure venna rollis ning Ukraina väikese omas. Praegusel hetkel on aga Ukraina olnud Venemaa suhtes Moskva arvates ebaõiglane ja sõnakuulmatu ning Kremlile ei istu, et Kiiev on valmis soojendama suhteid Läänega jättes sellega oma plaanidest välja Moskva. Enamgi veel häirib Moskvat fakt, et Kiiev on isegi valmis soojemate suhete nimel Läänega Moskvaga suhteid jäisemaks laskma.

Lisaks peavad Venemaa võimud ilmselgelt Maidani ohuks isiksusekesksele võimumudelile, laiemalt kogu Venemaa valitsemismudelile. Just see tingis Moskva nii järsu ja paindumatu reaktsiooni, mida anti teadlikult kõigile õpetuseks näha. Niisiis oli Kremli käitumises Ukraina suhtes kõigist teistest tasanditest tähtsaim just tsivilisatsioonitasand (Ševtsova 2014). Kui Ukrainas on võimalik riigi president rahva poolt kukutada, siis isegi see märk ei ole autokraatlikele riikidel hea. Eriti juhul, kui tegu on Venemaaga, mis läbi ajaloo on olnud seda. Juhul kui presidendi kukutamise järgne Ukraina suudab hakkama saada võib selline olukord saata venemaalastele sõnumi, et sama asi on võimalik ka Venemaal. Seda aga ei soovi Venemaa president. Tema jaoks on Ukrainas aset leidnud revolutsioon pigem otseseks ohuks tema võimule Venemaal.

3.1. Endine impeerium

Eelnevalt sai kirjutatud ning mitmel korral mainitud, et ajalool on mängida väga suur osa Venemaa käitumises Ukraina suhtes. Selle jaoks, et seda selgitada peab natukene täpsustama ajaloolist tausta. Nimelt ei olnudki alguses venelastel ning ukrainlastel rahvusena erinevust. Kõik olid slaavlased, elati ühtede ja samade reeglite järgi, räägiti sama keelt, kultuur ning usk olid praktiliselt identsed. Hiljem, kui tekkis Kiievi-Vene riik, ajad muutusid. Tekkisid vürstiriigid keskustega Kiievis, Lvovis, Novgorodis, Pihkvas (ja veel teisigi vürstiriike), mis omavahel võimu nimel jagelesid. Kõigist riikidest tugevamaks ja mõjuvõimsamaks sai aga Kiiev. Alates 8. sajandist kuni mongolite sissetungini 1237-1240 kuulusid tänapäevased Venemaa, Ukraina ja Valgevene piirkonnad ühise niinimetatud Rus'i vürstiriigi alla, mis oli tollal domineeriv jõud Ida-Euroopas. Kiievi mõju vähenemisel ja ida poolt tulnud mongolite sissetung muutis geograafilist kaarti. Rus'i piirkonnad jagati Poola, Leedu, Ungari ja mongoli feodaalvalitsejate vahel. Poola ülemvõimuga elas Poola piirkond

läbi ulatusliku poolastamise. Ukraina ida-ja keskosa, mis olid enamalt olnud Poola osad löid Poolast lahku 1648. aasta Ukraina revolutsiooniga, kus sõda Poolaga pani ukrainlasi otsima endale liitlasi. Pereislavi lepinguga 1654. aastal sai selleks liitlaseks Venemaa. Algu Venemaa impeeriumi jaoks oli loodud. Ukraina revolutsiooniga löi Ukraina idaosa koos Kiieviga Poolast lahku Venemaa toetusel ja jäi Moskva alla. Läänepoolne osa Ukrainast (Galiitsia piirkond) jäi Poola alla. Küll, aga 17. sajandi keskpaigaks oli Ukraina peaaegu kogu territooriumi ulatuses, pärast Poola nõrgenemist ja hilisemat Poola alade jagamist, Vene impeeriumi osa (Krimm erandina sai Venemaa osaks alles pärast aastatel 1768-1774 toimunud Türgi-Vene sõda, kui enne Osmanite riigi koosseisu kuulunud Krimm lepinguga Venemaale anti). Venemaa impeeriumi alla jäi suurem osa Ukrainast kuni I maailmasõjani (siinpuhul oli Lääne-Ukraina erand, sest see piirkond oli kuni I maailmasõjani Austria-Ungari osa, mis sai tema osaks Poola jagamistega), seda seni kuni Peterburis ja üle kogu Venemaa tekkis 1917. aastal sõja suurte kaotuste, vene vägede lüüasaamise, rahva nälgimise ja tsaarikoja rahvast kaugenemise tõttu kommunistide poolt juhitud revolutsioon, mille tõttu tsaar Nikolai II loobus oma troonist ja võim läks üle Ajutisele valitsusele. Ukraina iseseisvus 1917. aastal lühikeseks perioodiks, kuid 1921. aastal, pärast Vene kodusõjas toimunud pööret, millega kommunistid võitsid valgekaartlasi ning hakkasid endiseid impeeriumiosasid uuesti enda alla haarama, hõivas nüüdseks kommunistlik Nõukogude Venemaa (ametliku nimega Vene Sotsialistlik Föderatiivne Nõukogude Vabariik ehk Vene SFNV) Ukraina alad (pärast Vene kodusõja võitu ning osade endiste impeeriumiosade tagasisaamist otsustasid Moskvast toimunud I Üleliidulisel Nõukogude Kongressil nõukogude vabariigid 1922. aastal Vene SFNV, Ukraina NSV, Valgevene NSV ja Taga-Kaukaasia SFNV ühendada Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks ehk Nõukogude Liiduks), millest jäi välja ainult Lääne-Ukraina, mis tollal kuni II maailmasõja lõpuni kuulus Poolale. Pärast II maailmasõja lõppu lasi aga Stalin teha kaardile korrektiivid ning kuni 1991. aastani püsis Ukraina Nõukogude Liidu võimu all. Alles pärast 1991. aastast sai Ukrainast iseseisev riik, seda kuni tänaseni (Subtelny 2009). Seega saab siinkohal tõdeda, et Ukraina alad olnud läbi aegade võõrvõimude, eelkõige tema suurimate naabrite Poola ning Venemaa all olnud. Venemaa ja Ukraina side on seeläbi olnud läbi ajaloo omavahel põimitud.

Erinevalt Balti riikidest ja endistest Nõukogude Liidu liiduvabariikidest peavad paljud inimesed Venemaal oma riiki Nõukogude Liidu järeltulijaks, ja seda mitte ainult juriidilises mõttes, kuid ka emotsionaalselt. Praegune Venemaa kollektiivmälu, mis on kasvatatud nõukogude aegsete filmide ja lauludega säilitab emotsionaalse lüli Venemaa vanemale elanikkonnale generatsiooniga, millega tuletatakse meelde aega, millal „taevas oli sinisem ja rohi rohelisem“ (Kudors 2015, 95). Tänapäevane Venemaa võimueliit ja propagandistid, kes eliiti teenivad tuletavad meelde, et vaatamata vaestele elustandarditele ja märkimisväärsetele majandusprobleemidele oli Nõukogude Liit suuteline olema üks peamisi globaalseid võimukeskusi- enamasti tänu oma sõjalisele võimekusele. Nii, et olemasoleva oskusteabega võib edasi lükata uute teede ehituse ja investeringud sotsiaalsel väljal, kui riigi põhifookus on pööratud regionaalsele, ja potentsiaalselt globaalsele domineerivusele (Kudors 2015, 96).

3.2. Vene maailm

Vene maailm, kui mõiste pole midagi uut. 20. sajandil oli ta nii euraaslaste, kui ka slavofiilide seas suureks diskussiooniliseks, mis leidis endale nii pooldajaid, kui ka vastaseid. Samas just pärast Vladimir Putini võimuletulekut Venemaa presidendiks on vene maailm uuendanud tähenduse, mida Kreml kasutab ära ühendamiseks venekeelseid inimesi välismaal, seda eriti endise nõukogude liiduvabariikide ruumis. Vene maailm on vaste läänemaailmale. Siinpuhul tasub jällegi meelde tuletada, et Venemaal on ikka veel igatsus vanade impeeriumiaegade (Nõukogude Liidu) vastu. Praegusel Venemaa presidendil on veel meeles ajad, kus oli olemas impeerium Moskva juhtimise all, mis oli vasteks USA poolt juhitud Läänele Külma sõja ajal. Sellega kaasnes üks usk (usk kommunismi), maa-ala laiendamine ja kollektivism, mida aga Venemaa on alatai vajanud. Läbi ajaloo on see olnud üks ja sama: õigeusk, venelastele kuuluva maa-ala laiendamine ning kogukondlik kollektivism (Herkel 2007, 29). Ilma nendeta Venemaad, kui sellist ei eksisteeriks. Need on asjad, mis seda suurt, hiiglaslikku riiki koos hoiavad. Ukraina puhul on tegu endiste venelastele kuulunud maa-alaga, mis saadi endale maa-alade laiendamisega.

20. sajandi lõpul ja uue aastatuhande hakul leiab aset vene idee riiklikustamine. See on uus nähtus ajaloos. Kuna Venemaa kadunud võimsuse taastamine nõuab praktiliste eesmärkide kõrval ka teoreetilist põhjendust, siis korjatakse kapist välja kõik kobedamad teooriad. See on klassikalise vene idee renessanss. Vene idee retušeerimisel on kompensatoorne iseloom. Nõukogude Liidu äkiline lagunemine ja hilisem venelaste sarjamine tekitasid vene hinge valusa musta augu, mille täitmiseks hakati uut eneseteadvust üles ehitama. Läänlus ja moderniseerimine heideti kõrvale, selle asemel õitsevad slavofiilide ja eriti euraasialaste arhailised mõtteskeemid (Herkel 2007, 33). Vladimir Putin, praegune Venemaa president ise on ka märkinud, et Nõukogude Liidu lagunemine oli 20. sajandi suurim geopoliitiline katastroof. Ukraina tulek Venemaa alla, eelkõige Venemaa poolt juhitud Euraasia Liitu (Venemaa vaste Euroopa Liidule) oleks nagu vana Nõukogude Liidu elluärkamine. Paljud eksperdid peavad Euraasia Liitu katseks taastada Nõukogude Liit. Ka utopism ja usk imedesse ei ole vene ideest lahkunud. Ideed Kesk-Euroopa slaavi rahvaste palavast soovist end taas Venemaa rüppe heita on just säärane liialdus. Riiklikud poliit tehnoloogid on rahvaste tahte hindamisel teinud vigu ka Venemaa lähiriikides nagu Ukrainas, Gruusias ja mujal. Paraku on vene idee väga visa ja vead võivad jätkuda (Herkel 2007, 34). Aktuaalne näide on siinkohal Ida-Ukraina kampaania, kus eeldati, et kohalik elanikkond olles pettunud Kiievis toimunud võimuvahetuses ja olles mõjutatud Venemaa informatsioonist valib referendumini läbi, nii nagu juhtus Krimmis, Venemaa Ukraina asemel. Praeguse seisuga võib aga tõdeda, et Ida-Ukraina puhul asjalood nii lihtsad, kui seda Krimmis, ei olnud. Pigem on Ida-Ukraina Venemaale kalliks maksma läinud, läbi mille nii Venemaa majandus, kui ka lihtrahva olukord on raskenenud. Lisaks on sõja tulemusel Ida-Ukraina Donbassi piirkond täielikult laostunud, infrastruktuur suures osas hävitatud ning algne eesmärk Ukrainat Euraasia Liitu saada on Krimmi ja Ida-Ukraina avantüüridega täiesti ära nullitud. Selletõttu on Ukraina praegune valitsus veelgi enam lähenenud Läänele ja praeguse seisuga paistab Ukraina ja Lääne vaheline koostöö pigem tihenevat.

Siinpool tuleb vene maailmas rääkides mängu mõiste multipolaarsus. Nimelt multipolaarsus, kui maailmakord ei esine mitte ainult Venemaa poliitikute ja diplomaatide

kõnedes, vaid on ka kirja pandud strateegiadokumentides. Oma 2008. aasta välispoliitika dokumendis pakub Venemaa välja maailmakorda, kus juhtivad suurvõimud üheskoos juhivad ülemaailmseid protsesse. Sellises mudelis peavad globaalvõimud olema esindatud geograafia ja tsivilisatsiooni mõttes, säilitades ÜRO juhtrolli. Tegelikult pakub Venemaa uut tüüpi näitajat rahvusvahelises poliitikas- tsivilisatsiooni. Vastuseta jääb, kui tõsised on Venemaa välispoliitikategijad ideedes ja ideoloogilistes kontseptsioonides, mida nemad kasutavad oma välispoliitika põhendamiseks (inglise k. *substantiation*)? Venemaa välispoliitika 2013. aasta strateegiadokument määratleb üheks Venemaa välispoliitika eesmärgiks „kaasa aitamise tsivilisatsioonidevahelisele konstruktiivsele dialoogile ja partnerlussuhetele, mille läbi suurendatakse kooskõla eri kultuuride ja usutunnistuste vahel ning seeläbi kindlustatakse nende vastastikune rikastumine...“ Samal ajal kasutab nimetatud dokument paljuski Samuel P. Huntingtoni terminoloogiat, tuues näiteks välja, et globaalpoliitika üks prioriteete on vältida „tsivilisatsioonide vahelisi mõrasid“ ja luua „eri tsivilisatsioonide vahel partnerlus“ (Kudors 2015, 98).

Võib tunduda, et Samuel P. Huntingtoni ideed, mis löid suuri laineid omal ajal on tänapäeval päevakajalised ainult akadeemilistes ringides, kuid siinpuhul paistab Venemaa peamine välispoliitika dokument kuvavat katset rakendada need ideed riigi igapäevasesse välispoliitikasse. Eesmärgid neid kasutada on samas erinevad. See võib olla normatiivne vasturünnak Läänele näidates mitte ühtegi USA ja Euroopa poolset retsepti, mis oleksid vastuvõetavad Venemaale, sest Moskval, olles Ida-Õigeusu tsivilisatsiooni keskus on oma arusaam inimõigustest ja põhivabadustest lähtudes oma kultuuritraditsioonidest. See on argumentatsioon, kus Moskva otsib viise, kuidas vähendada Euroopa Liidu ja USA mõju Venemaa naabrite ja Venemaa enda üle (Kudors 2015, 98-99).

Pole palju kahju, kui Huntingtoni ideed on pelgalt osad akadeemilises diskussioonis, kohe aga kui need ideed on kasutusele võetud praktiliselt sõnasõnaliselt või muudetud kujul on tagajärjed negatiivsed- nagu oleme tunnistanud Ukrainas. Venemaal on muutunud üsna populaarseks rääkida „riigi suveräänsusest“ ja „iseseisvast välispoliitikast“ tähendades selle puhul eelkõige Venemaad ennast. Kohe aga kui Ukraina, Moldova või Gruusia on

küsimuseks, siis on eelnevad mõisted asendatud vanemlike isalike väljenditega „iidsetest kultuurisidemetest“, „vennasrahvastest“, „ukrainlased-venelaste nooremad vennad“ jne. Pealesurutud armastus aga pole armastus- Kreml on sellest teadlik ning ei oma illusioone ukrainlaste tegeliku suhtumise kohta Venemaa agressiooni kohta. Lood „noorematest vendadest“ ja „Vene maailmast“ on eelkõige loodud Venemaa siseseks kasutamiseks, saavutades niiviisi toetust Putini poliitikale Ukrainas ja teistes naaberriikides. Pealesurutud armastust on Venemaa juba 2 korda demonstreerinud olles valmis minema sõtta, et säilitada oma mõjujõud naaberriikides. Naaberriikide Ukraina ja Gruusia aktiivsed sammud Lääne integratsiooni suunas olid otsekohe peatatud sõjalise jõuga. Kuigi Normandia formaat andis Venemaale võimaluse istuda laua taha Prantsusmaa ja Saksamaaga, on ilmselge, et tähtsus ja suurus läbirääkimislaua taga ei vastanud täielikult Kremli juhtide ambitsioonidele (Kudors 2015, 99-100).

4.KÜLMUTATUD KONFLIKT JA VÕIMALIK TULEVIK

Ukrainas aset leidev kuum konflikt on väldanud juba üle aasta. Algsed erimeelsused uue keskvõimu ja separatistide vahel muutusid kiiresti naaberriigi sekkumise tõttu täiemahuliseks sõjaks, millega kaasnes infrastruktuuri häving, põgenikud ja tuhanded surnud. Hetkeseisuga arvavad paljud allikad, et surma on saanud juba üle 8000 inimese. Samas on see arv konservatiivne, kuna separatistide poolel võidelnud vene sõdurite kohta ametlikud andmed puuduvad ning tsiviilelanikkonna kohta pole olnud võimalik teha ülevaadet, seoses liikuva rinde ja pidevalt muutuva olukorraga Donbassi regioonis (Deutsche Welle 2015). ÜRO 2015. aasta 9. detsembri raporti järgi on praegune konflikt nõudnud juba üle 9000 inimelu ja 21 000 inimest on viga saanud (nii sõjaväelased, kui ka tsiviilisikud) (OHCHR 2015). Kuni praeguseni on veel kuulda olnud väikestest kokkupõrgetest separatistide ja ukraina valitsusvägede vahel ning suure tõenäosusega võib veel kuulda uudiseid langenute kohta Ida-Ukrainas. Olgugi, et on lepitud kokku, et enam üksteise vastu ei sõdita ning olukord Ida-Ukrainas on rahunenud, siis praeguse seisuga ei paista kokkulepitud lubadused toimivat. Pigem paistab Donbassi puhul olukord jääma konflikti staadiumisse, seda aga siis juba külmutatud konflikti näol (Bershidsky 2015). Kuidas see olukord tulevikus välja paistma hakkab ei tea veel keegi. Kindel on aga, et konflikt Donbassi regioonis jääb veel pikaks ajaks mõjutama Kiievi-Moskva suhteid. Samas on huvitav, et Venemaa riigipea ei soovi näha Donetsk ja Luganski oblastit osana Venemaast või siis niinimetatud uue riigina, nagu seda olid Lõuna-Osseetia Gruusias või Transnistria Moldovas. Pigem tahaks Venemaa riigipea näha Ida-Ukraina oblasti osana Ukrainast, seda aga sellise osana, mis Kiievit paneks mõtlema Moskva peale ning lähendaks nendevahelisi suhteid uuesti selliseks, nagu seda olid suhted Ukraina ja Venemaa vahel endise Ukraina presidendi Viktor Janukovitši ajal (Mearsheimer 2014). Samas aga jääks sellisel juhul õhku rippuma küsimus, kes Ida-Ukraina

üles ehitab ning kelle rahade eest seda tehakse? Lisaks vajaks siseriigilist lahendust kahe eri poole (venemeelsete ja ukrainameelsete ukrainlaste) lähendamise Ukrainas endas. Mõlemad pooled on üksteise suhtes umbusked. Ukrainameelsetele inimestele on tekitanud paksu verd Krimmi poolsaare annekteerimine, sõda Donbassis ja gaasitüli Venemaaga, venemeelsetel aga Kiievi keskviimu Krimmi poolsaare blokaad (elektriliinide õhku laskmine, pidevad veega varustamise probleemid, toiduainete blokaad), Donbassi regiooni elanikele raskuste põhjustamine (kontrollpunktide sisseviimine, pensionite kättesaamine on võimalik Ukraina viimu all olevates pankades), paremäärmuslaste suur viim uues Ukrainas ja sõda Donbassis (viimane on ka ukrainameelsetele elanikele tekitanud pahameelt) (MacFarquhar, Sopova 2015). Seega, kui sõda Ida-Ukrainas peaks läbi saama, siis hilisem lepitamine ja tekitatud armidest paranemine saab olema palju pikem protsess.

Praegusele uuele Kiievi keskviimule oleks kõige parem see, kui sõda Ida-Ukrainas saaks läbi, Donbassi separatistid loovutaksid viimu keskvalitsusele ning kas lahkuksid riigist või annaksid ennast üles ning Krimmi poolsaar tagastataks Ukrainale. Samas seda niipea juhtuma ei hakka. Donbassi regioon võib küll tagasi Ukraina alla minna, külla aga Krimmi poolsaar jääb pigem veel pikaks ajaks Venemaa alla ning endised separatistid (eriti veel nende juhid) trellide taha ei satu. Samas on Kiievi keskviimu otsus praeguseks hetkeks kaotatud alade kohta juba teine küsimus. Pigem võib Kiievi keskviim hakata kaaluma nende regioonide pikemaajalist Ukrainast eemalolekut ning ülejäänud Ukraina edasiminekut lääne poole. Ukraina vajab eelkõige aega, kus ta ei satu suurviimude mängude keskele, vaid saab rahus tegeleda kaubandusega, et oma majandusolukorda parandada, ning läbi selle edasi minna. Hetkeline konflikt idas on aga väga kulukas ning hoiab Ukraina majandust tagasi ning investoreid, kes oleks huvitatud Ukrainasse investeerima eemal. Väga vähesed, kui üldse keegi, soovib investeerida riiki, mis on sõjas. Seda kõike peab ka Kiiev arvesse võtma ning lõpuks otsustama, mis ülejäänud Ukrainale on kõige parem. Otsuse tegemine aga on raske, sest Ukrainat hoiab tagasi lisaks sõjale Ida-Ukrainas Venemaa poole järeleandmatus laenatud 3 miljardi dollari suhtes (hetkel nõuab Kreml seda ilma järeleandmisteta Ukrainalt tagasi) ning gaasihind, mille tõttu on Kremlil ja Kiievil väga palju erimeelsusi olnud. Hetkel on gaasi tarnimine Ukrainasse peatatud (Roth 2015). Lisaks on ka kivisöe tarne Ukrainasse problemaatiline (seda eelkõige seoses Donbassi regiooni kaotamisega separatistidele).

Mõned analüütikud võrdlevad siinpuhul Ukraina olukorda Horvaatiaga, kus samuti konflikt aset leidis, millega kaotati osa oma maast mõneks ajaks, seda aastatel 1991-95. Nimelt oli aasta enne 1991. aastat Horvaatia osa Jugoslaavia punaimpeeriumist ja kui NSV Liidu toonastes rahvusvabariikides tekkisid geopoliitiliselt olulistes paikades impeeriumit hoidvate venekeelsete separatistlikud moodustised ning seda ikka seal, kus asusid Nõukogude Armeed garnisonid, siis täpselt sama protsess käis ka Jugoslaavia nendes paikades, kus elasid või olid ümber asunud suurima rahvuse esindajad – serblased.

Horvaatia „Ida-Ukraina“ ehk neljandikku tema territooriumist hõivav Republika Srpska Krajina (RSK), mis kuulutati välja veebruaris 1991 ehk neli kuud enne Horvaatia iseseisvuse väljakuulutamist (Horvaatia kuulutas välja oma iseseisvuse 25. juunil 1991. aastal). Samal ajal algas horvaatide massiline põgenemine segaasustusega piirkonnast, millega oli sõjategevuse puhkemine keskvõimu ja separatistide (Horvaatia puhul serblaste, kes olid Horvaatia aladel vähemusrahvus) vahel paratamatu. RSK-d toetas avalikult Serbia, kelle kontrollida oli kogu Jugoslaavia rahvaarmee võimsus ja halvasti relvastatud horvaate tabas üks kaotus teise järel (Ida-Ukrainas toimuvaga sarnane olukord, mille puhul on olnud ainuke erinevus, et Venemaa pole avalikult Ida-Ukrainas olevaid separatiste toetanud). Vahepeal jaanuaris 1992 kehtestati Horvaatia sõjalise kaotuse tingimustes (Minski kokkulepetega sarnane olukord). Samas tunnustati Horvaatia iseseisvust rahvusvaheliselt varemkehtinud piirides ehk siis separatistide „iseseisvust“ eirates (jällegi Ukraina puhul on see praktiliselt olnud sama). Seega oli olukord Horvaatias sarnane sellele, mis on täna Donbassi ja Luganski „vabariikidega“ – keegi peale Moskva pole neid nukuriike iseseisvana tunnustanud.

Horvaatias püsis eelpool kirjeldatud seis, kus neljandik vabariigist toimis omapead neli aastat. Seda ajani kuni muutunud rahvusvaheline olukord (Bosnia kriis ja Miloševići positsioonide nõrgenemine) lubas vahepeal taasloodud Horvaatia armeel kahe välkoperatsiooniga – seda 01.-03.05. ja 04.-05.08 1995 separatistid purustada ja riigi terviklikkus taastada. Separatistid alistusid 5. augustil Knini linnas, mille järel umbes 200 000 serblast lahkus Bosnia ja Hertsegoviinasse või Serbiasse ja enamalt piirkonnast lahkunud horvaadid pöördusid tagasi.

Horvaatia kogemust arvesse võttes oleks Ukrainale kõige soodsam vahendusjõudude (ÜRO rahukaitsjad või rahuvalvajad) paigutamine Ukraina-Venemaa piiri äärde, separatistide selja taha (millega poleks separatistid ja Moskva nõus). Pärast seda võiks proovida kasutada

sama strateegiat, mida kasutasid horvaadid. Enne „täna 20 aastat tagasi operatsiooni“ tegi Horvaatia sellele eelnenud katse (01.-03.05.1995), mis ilmselt oli mõeldud muu maailma reageeringu kontrollimiseks ja kuna see oli soodne, järgneski kolm kuud hiljem operatsioon „Torm“, mille intensiivsust kiidavad sõjaasjatundjad tänagi.

Nii või teisiti seisab Ida-Ukraina konflikti lõpetamine ees ja võimalik, et juba kümne aasta pärast peavad ühed võiduparaadi ja konflikti kaotanud poole juhtidel, ka suurriigi juhil pole võimalik muuga vastata kui pärgi asetada või vette visata (Alatalu 2015).

4.1. Minski kokkulepped

Minski kokkulepped olid diplomaatilised püüded aktiivse sõjategevuse peatamiseks Ida-Ukrainas. Kokkulepetega prooviti saavutada vaherahu ning lahendada küsimusi, mis kõige suuremaid erimeelsusi 2 vastaspoole vahel põhjustas. Mõlematel lepetel olid esindatud Ukraina, separatistide ja Venemaa esindajad (täpsemalt öeldes kutsutakse küll esimest kokkulepet Minski protokolliks ja teist Minski lepinguks või II Minski kokkuleppeks), küll aga erines viimane lepe esimest sellepoolest, et kokkuleppe saavutamiseks olid kõige kõrgemad riigipead Euroopa Liidu 2 suurimast liikmesriigist Saksamaalt ja Prantsusmaalt kohal ning samuti olid presidendid Venemaalt ja Ukrainast vaherahu läbirääkimistel Valgevene pealinnas Minskis esindatud. Esimese leppe ajal oli rahu vajalik eelkõige Ukrainale seoses Ukraina vägede korduvatele tagasilöökidele Donbassis separatistide toetatud vene vägede poolt, mille tõttu oli olukord Ukraina poole jaoks enam kui katastroofiline. II Minski leppe puhul oli tegu olukorraga, kus esimene lepe enam ei omanud mingisugust väärtust seoses mõlema poole vaheliste lahingute jätkumisega Donbassis.

Esimene lepe, mida tuntakse Minski protokollina, allkirjastati 5. septembril 2014 allkirjastatud Valgevene pealinnas Minskis. Dokumendile kirjutasi alla kolmepoolse kontaktgrupi liikmed: OSCE esimehe esindaja Ukraina konflikti reguleerimisel Heidi Tagliavini, Ukraina endine president Leonid Kutšma, Venemaa suursaadik Ukrainas Mihhail Zubarov (OSCE 2014, Lisa 1). Kahjuks aga puhkesid pärast protokolliga allkirjastamist Ida-Ukrainas kahe poole vahel uued kokkupõrked. Minski protokoll ei jäänud püsima, vaid kukkus täielikult kokku seoses

separatistide vägede uute pealetungidega 2015. aasta jaanuaris (Deutsche Welle 2015). Separatistide pealetungiga kaasnes Ukraina vägede tagasitõmbumine Donetskis lennujaamast ning lahing Debaltseve (oluline raudteesõlm Ida-Ukrainas) pärast, mis lõppes Ukraina vägede taandumisega linnast. See kõik põhjustas rahvusvahelise kogukonna (seda eriti Euroopa kogukonna) seas suurt muret, mille tõttu kutsusid Saksamaa ja Prantsusmaa juhid läbirääkimistele Valgevene pealinna Minskisse Venemaa ja Ukraina presidendid (Deutsche Welle 2015). Lisaks 4 riigi juhile olid ka läbirääkimistele kutsutud Donetskis ja Luganskis juhid. Kõnelused olid pikad ning mõlemale poolele rasked. Samas jõuti kokkuleppele. Ukraina kriisi reguleerimiseks allkirjastas kontaktgrupp 12. veebruaril 2015 Minski leppe tagamiseks Ida-Ukraina kriisi reguleerimise 13 punktist koosneva lepingu. Leppe allkirjastasid OSCE eriesindaja Heidi Tagliavini, Ukraina endine president Leonid Kutšma, Venemaa suursaadik Ukrainas Mihhail Zubarov, niinimetatud Donetskis rahvavabariigi juht Aleksandr Zahhartsenko ja niinimetatud Luganskis rahvavabariigi juht Igor Plotnitski (Kuul 2015, Lisa 2). Samal ajal käisid Ida-Ukrainas Debaltseve linnas ja selle ümber ägedad lahingud Ukraina armee ja separatistide ning nende poolt toetatud vene sõdurite vahel. Kusjuures lahing Debaltseve pärast lõppes alles pärast seda, kui Ukraina väed ülekaaluka ja paremini varustatud vaenlase eest Debaltsevest taganema pidid ajal kui II Minski leping oli juba kõigi poolt allkirjastatud ning vaenupooled pidid panema relvad maha (The Guardian Editorial 2015). See küll ei juhtunud kohe pärast lepingu sõlmimist, küll aga pärast Debaltsevet rahunes olukord kogu Donbassi piirkonnas märgatavalt.

Võib tõdeda, et pärast sõlmitud kokkuleppeid on olukord Ida-Ukrainas rahunenud. Suuri lahinguid pole olnud, pigem on aset leidnud üksikud tulevahetused kahe eri poole vahel, mis nüüdseks on veelgi harvenenud. Küll aga konflikti kadumisest on veel vara rääkida. Mõlemad pooled on veel suurtel erimeelsustel seoses Donbassi regiooni eristaatusega. Olgugi, et Ukraina ülemraada kiitis 31. augustil 2015 esimesel lugemisel heaks president Porošenko esitatud seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta põhiseaduses, mis puudutavad võimu detsentraliseerimist, siis nende muudatuste edasine käekäik on veel hägune (Ukraina president Petro Porošenko koduleht 2015). Tähelepanu vajab veel asjaolu, et kohe pärast detsentraliseerimise uudise kohalejõudmist tekkisid Kiievis parlamendi ees kokkupõrked meeleavaldajate ja parlamendihoonet kaitsvate rahvuskaartlaste vahel (Walker 2015). Seega on paljude ukrainlaste jaoks antud teema debateerimatu ja ebaõiglane. Samuti pole praeguse seisuga ilmunud informatsiooni, kus oleks öeldud, et Ukraina on taastanud kontrolli oma

riigipiiride üle Venemaaga konfliktipiirkonnas. Ukraina territooriumilt võõrriikide relvaüksuste, sõjatehnika ja palgasõdurite väljaviimine OSCE järelevalve all pole leidnud kinnitust ja ebaseaduslikud rühmitused eksisteerivad ka praegusel hetkel. Küll aga on toimunud vangide vahetusi kahe poole vahel, mõlemad pooled on oma raskerelvastuse tagasi tõmmanud (ametliku informatsiooni järgi) ja pensionite ning muude sotsiaaltoetuste väljamaksmine on hakanud vaikselt toimima (seda küll mõningate mööndustega, nimelt separatistide aladelt peab rahvas minema Ukraina võimude all olevale alale, et saada kätte oma pension) (Ostrovsky 2015). Samas on veel palju teha, et II Minski lepe lõplikult rakendatud saaks. 2015. aastaga see lõplikult tehtud ei saa.

4.2. Tuleviku väljavaated

Tulevikuväljavaated Ukraina jaoks on otseselt seotud reformide rakendamisega. Heade märkidena võib tõdeda, et ukrainlased on suutnud oma armeed muuta võitlusvõimelisemaks. On olemas armeegrupid, pataljonid ja piisavalt mehi, et oma riiki kaitsta. Samuti on relvastus võrreldes sõja algusaegadega paranenud. Teine hea märk on sellel aastal teostatud politseireform, mille ameeriklased viisid Ukrainas läbi Gruusia eeskujul. Sellega peaks uute patrull- ja liikluspolitseinike mentaliteet võrreldes varasema ajaga olema teistsugune. Seda eriti altkäemaksu võtmises. Selle puhul väärrib ära märkimist asjaolu, et uuteks politseinikeks ei võetud endisi vana süsteemi ajal töötanud miilitsaid. Lisaks on püütud teha ettevõtjate elu kergemaks. Nüüd võtab firma registreerimine mõnedes oblastites aega ainult ühe päeva (varemalt oli ooteaeg umbes üks kuu). Samas on veel palju teha. Kõik ülejäänud olulised reformid toppavad: detsentraliseerimist ei suudeta kuidagi seadustesse panna, kohtureform meenutab paroodiat, maksureformi tegemisel puudub võimalolijatel seisukoht, energeetika- reform (eriti gaasimajanduse osas) puudutab liiga paljusid mõjukaid huvigruppe (oligarhide probleem) ja tervishoiu- ning haridusreforme takistavad ühiskonna liiga konservatiivsed vaated ja ootused (eelkõige tasuta) teenustele. Nimetatud reformid nõuavad radikaalset lähenemist ja puudutavad väga tugevalt Ukraina oligarhide huve. Selle läbi on ka hetkeline olukord seisakus ning paljuski ollakse veel vanas süsteemis kinni. Täna võib ikkagi tõdeda, et korruptsiooni vastu võitlemine pole veel Ukrainas alanud, pigem on

tegemist farsiga. Kõige parem näide on antikorrupsiooni büroo, mida praegu loob Ukraina Lääne nõudel. Selle asutuse juht valiti välja juba peaaegu aasta tagasi, aga büroo ise ei ole endiselt tööle hakanud olgugi, et asutus on olemas ja selle juht on välja valitud. Nagu näha, siis on Ukrainas oligarhide võim veel suur ja vana vaenlase korrupsiooni vastu on tarvis veel palju ära teha, et saavutada edusamme riigi paremaks käekäiguks. Loomulikult on see Euroopa Liidule ja USA-le päris palju meelehärmi loonud. Samas aga paistab, et ainus reaalne jõud, kes suudab ukrainlasi selles osas aidata on USA ja Euroopa Liit, sest nemad saavad survestada Kiievit oma rahalise abiga, millest praegune võim sõltub. Seega võiks Lääne mõju Ukrainas olla veelgi suurem (Piirsalu 2015, 10-11).

Samal ajal on osade analüütikute arvates Lääs Ukrainas läinud liiga kaugele ning nende arust peaks Lääs muutma oma Ukraina poliitikat. Nende arvates võiks Ameerika Ühendriigid ja tema liitlased oma plaani Ukraina läänestamisest maha jätta ning selle asemel luua Ukrainast neutraalse puhvri NATO (siinpuhul Lääne) ja Venemaa vahel. Seda sellepärast, et Putini jaoks on Ukraina nii oluline, et Lääs pole võimeline toetama vene vastast režiimi Kiievis. Eesmärgiks võiks sellisel puhul olla suverääne Ukraina, mis ei ole mestis ei Venemaa ega Läänega. See tähendaks Venemaaga suuremat koostööd Ukrainaga seotud teemade puhul ning Ukrainale NATO ja Euroopa Liidu liikmelisuse valiku kaotamist (Mearsheimer 2014).

Võib tõdeda, et Ukrainas toimunud revolutsioon leidis aset ühiskonnas, mitte võimustusüsteemis. Ukraina võim ja ühiskond liiguvad seeläbi erineval kiirusel ja moel (Butussov 2015, 10). Juhul kui Ukraina suudab antud reformid ära teha, siis on ukrainlaste tulevik edukam ning majanduslangus võib muutuda majandustõusuks. Samas ei juhtu midagi üleöö ja pärast reforme on veel palju tarvis ära teha, et Ukraina tõusma hakkaks. See tähendab ka palju aega. Siinpuhul ei saa mainimata jätta korrupsiooni, mis kuni praeguseni on Ukrainat pitsitanud. Juhul kui korrupsiooni ei saada kontrolli alla ning oligarhide võimu ei suudeta vähendada on lood paranemiseks ning riigi edasiminekuks ahtad. Ukraina üks suurimaid probleeme ongi oligarhide suurvõim, mille tõttu korrupsioon riigis laialt levinud on. Juhul kui Kiievi keskivõim suudaks mõjuvõimsad isikud oma kontrolli alla saada, siis korrupsioon langeks. Küll aga peab siinpuhul korrupsiooni kohta mainima, et see on Ukrainas lisaks oligarhidele laiem ühiskonnaprobleem, mis on enda juured saanud Nõukogude Liidu aegadest. Ametnike altkäemaksud, eri riigiprojektide kahtlased tehingud,

juhtkondade onupojapoliitika on vaid mõned näited mitmest olukorrast, kus ilmneb korrupsioon ning mis kuni tänase päevani Ukrainat on vaevanud. Ukraina saavutades 2014. aastal *Transparency International* maailma korrupsiooni tabelis 174 koha seas 142. koha (Transparency International 2015). Seega vajab paljuski riigiparaat välja vahetamist. See tähendab eelkõige vana süsteemi ametnike vahetust uute vastu. Seda nii tipus, kui ka tavaametniku tasemel, mis aga praeguse seisuga seoses uute ametnike puudusel ja praktilisemate probleemide olemasolul (Ukraina riigivõlg, aktiivne konflikt Ida-Ukrainas) ning eelkõige praeguse poliitilise eliidi tahte puudumise tõttu vähe tõenäoline paistab olevat.

Lisaks sisemistele reformidele on Kiievil vaja tegeleda separatistide ja Venemaaga. Tasub meeles pidada, et kuni tänaseni on Ukraina territooriumi kaks piirkonda-Krimm ja Donbass võõrvõimu all. See omakorda mõjutab Ukraina julgeolekut, sest Krimmi poolsaare puhul on tegu strateegiliselt tähtsa punktiga Mustas meres. Seda nii kaubanduslikult, sõjanduslikult, kui ka strateegiliselt. Võib väita, et see, kes kontrollib Krimmi poolsaart kontrollib tegelikult Musta mere põhjarannikut. Käesoleval hetkel on võim selles piirkonnas Moskva käes ja kogu Venemaa Musta mere laevastik koos teiste toetavate jõududega on paigutatud Krimmi poolsaarele. Kui Kreml sooviks võiks ta ilma suuremate raskusteta kinni panna Odessa sadama või siis ülejäänud Lõuna-Ukraina punkte blokeerida (Paşcu 2015). Küll aga hetkel pole selle tarvis mingit vajadust ning see on seoses Ameerika Ühendriikide kohalolekuga regioonis raskendatud, kui et võimatu. Donbassi regiooni näol on Ukraina jaoks olnud eelkõige tegu tähtsa tööstuspiirkonnaga. Enne sõda oli Donbassi regioon oluline tööstuspiirkond, kus toodeti Vene armee jaoks lahingtehnikat (helikopteri mootoreid, ballistiliste rakettide osi, erilist metalli tankidele) ning varustati ülejäänud Ukrainat kivisöega (Seiffert 2014). Pärast sõda separatistide ja nende poolt toetatud vene vägedega ei saa Ukraina enam kivisütt Donbassi regioonist, millega ka energiavarustus on oma hoobi saanud. Lisaks sellele peab Kiiev leidma teised piirkonnad, kus oma tööstust edasi arendada. Samas on Donbassi regioon juba minetanud oma hiigelajad ja osalt võib hetkeolukord Ukrainat isegi aidata. Kui vaadata tänapäeva juhtivaid tööstusriike, siis sellist toormaterjali, kui kivisütt kasutatakse aina vähem ning võidavad need, kes on kasutusele võtnud taastuvad energiaallikad (näiteks päikeseenergia, tuuleenergia) ning panustavad innovatsioonile. Siinpuhul on Ukrainal suured šansid oma tööstuse uuendamiseks seoses olukorraga, kus kivisütt on vähe ja gaasihinnad tõusevad. Aga kui majanduslik osa välja jätta, siis on Donbassi regiooni kaotamine Ukrainale isegi suuremaks julgeolekuriskiks, kui Krimm. Neid

alaid saab kasutada Kiievi sise poliitika mõjutamiseks, separatismimõtete edasikanneteks või siis uute „roheliste mehikeste“ edasi saatmise sillapeana. Harkov, Dnepropetrovsk või siis Mariupol on lähimad suurlinnad separatistlikele aladele. Seega on Kiievil tarvis rahu Venemaa ja separatistlike regioonidega ning astuda dialoogi vastaspoolega (separatistidega), samas jäädes oma seisukohtadele kindlaks ning mitte maha müües oma positsioone.

Tulevikus on tarvis tegeleda reformide ja julgeolekuolukorraga. Juhul kui reformid on edukad, korrupsioon võidetakse, siis läbi selle paraneb Ukraina olukord nii majanduslikult, julgeolekult kui poliitiliselt. Ukrainal on rohkelt ressursse, mis võiksid majandusele tulu tuua, lihtsalt puudub piisavalt organisatsiooni. Ukrainlased peavad üles ehitama uue poliitilise rahvuse ja selle alusele ka riigi. Kahjuks on revolutsioon toimunud ainult ühiskonnas, mitte võimuga (Butussov 2015, 10). Järgnevad lähiaastad näitavad, kas Kiiev saab raskest olukorrast välja või siis vastupidi langeb tagasi vanadesse aegadesse.

KOKKUVÕTE

Tegelikud põhjused, mis viisid Ukraina Venemaaga verisesse sõtta peituvad nii Venemaa-poolses imperialistlikus poliitikas, aga ka muudes Ukraina ja naaberriigi Venemaa ühiskonna probleemides, kui ka Ukraina kui noore riigi enda seni ületamata riigiehituse raskustes. Ühelt poolt on olnud Kiievi poliitika kuni tänaseni pärast Nõukogude Liidu lagunemist - olla kahe suuna vahel laveerijad. Kord Lääne, kord Ida suunas, nii kuni revolutsioonide ja praeguse hetkeni välja (küll aga paistab, et hetkel on Kiiev valinud Lääne suuna). Teisalt ei ole olnud Kiievil muud valikut, sest oma naabrite huvide, oma asukoha ja erinevate rahvusvaheliste olukordade tõttu on Ukraina pidanud eri poolte vahel laveerima. Lisaks on tema majandus olnud otseselt sõltuv headest suhetest Venemaaga ning pärast sõda ja Euromaidani on see seotud Läänega heast läbisaamisest. Riigis endas on aga palju lahendamist vajavaid probleeme, millest suurim on ühiskonnas lohkav korrupsioon, mis on riigi majanduse viinud varisemise ääreni (loomulikult on sõda Donbassis olukorra halvenemist kiirendanud). Saab ainult spekuloida, kui rikkad oleksid ukrainlased, kui riigi tagant ei oleks kuni tänaseni varastatud ning omakasu püüdes tegutsenud. Nüüdseks on olukord nii kaugemale arenenud, et riik on seisakus, majandus langeb ning vaid tänu Lääne toetusele ja ühiskonna soovile suudetakse veel hoida ennast pinnal. Lisaks on riik ise noor. Ukraina saavutas iseseisvuse alles 1991. aastal pärast mida ukrainlased pidid praktiliselt nullist oma riigi üles ehitama. Olgugi, et maa oli viljakas, majandusolukord Nõukogude Liidu liikmesriikidest üks parimaid, jäädi toppama ning ei suudetud omatud potentsiaali ära kasutada. Võib tõdeda, et Ukraina on jõudnud teelahkmele. Kas minna edasi reformides riiki ja majandust Läänelt saadud juhtnööridega või siis jääda truuks vanale rajale ning vaadata, mis saab edasi?

Lääne ja Ida vaatepunktid on olnud Ukraina puhul erinevad. Ühelt poolt peab tõdema, et mõlemal poolel on oma huvid Ukrainas mängus, küll aga on tahetud saavutada eri tulemusi. Lääs on omalt poolt soovinud näha tugevamat Ukrainat, kes liiguks edasi ning saavutaks majandusliku iseseisvuse luues seeläbi ka võimalusi Lääne firmadele. Ida on vaadanud Ukrainat rohkem emotsionaalsemalt seoses ühise ajaloo ning sama kultuuriruumiga. Lisaks mõjuvõimu soovile Ukrainas on tahetud näha Kiievis enda jaoks sobivaid poliitikuid ning Ukraina tihedamalt seotust Venemaaga. Tänu Ida poolsele vaatenurgale jõudiski lahvatada kuum konflikt Ukrainas. Küll ei tasu unustada, et ka Lääne roll oli märgatav.

Tuleviku Ukraina on veel hetkel mõistatus. Kindel on see, et Krimmi poolsaar jääb pikaks ajaks Venemaale ning Donbassi ülesehitamine nõuab kellegi poolt miljardeid. Samuti on kaheldav Donbassi, kui majanduslikult olulise regiooni uus tõus. Teistes asjades, nagu reformid on aga kõik Kiievi uue võimu käes. Juhul kui reformid suudetakse ellu viia ja korrupsiooniga (sealhulgas oligarhidega) edukalt võidelda, siis võib isegi Ukrainat ees oodata helgem tulevik parema majanduse, julgeoleku ja tavalise kodaniku käekäiguga. Ukrainal, kui maal ja ukrainlastel, kui rahvusel potentsiaali on ning juhul, kui ka poliitikutel ja seaduseandjatel on siirast tahet reformid täita ning elu Ukrainas parandada ja tavalistel ukrainlastel on piisavalt usaldust ja kannatust, siis võiks ka Ukrainal elu paraneda. Samas ei lahenda see Donbassi ega Krimmi küsimust. Need on küsimused, mida on võimalik lahendada vaid diplomaatilisi teid pidi. Juhul aga kui Ukrainas minnakse edasi samas vaimus, nagu enne Euromaidani, siis pettub rahvas uuesti võimudes, võib isegi oodata uut revolutsiooni, kindlasti võimuvahetust, ning Ukrainal kui riigil olukord halveneb. Praeguse seisuga on kätte jõudnud otsustav aeg. Kas minna edasi läbi reformimise ja korrupsiooni vastu võitlemisega või olla valmis aegadeks, mille tagajärgi keegi ei tea?

SUMMARY

BACKGROUNDS OF THE MILITARY CONFLICT BETWEEN UKRAINE-RUSSIA AND THE FUTURE: ANALYSIS OF THE EVENTS IN YEARS 2014-2015

Karl Männik

In year 2014 to 2015 there has taken place a military conflict in Ukraine of which no-one foresaw. The exchange of office in Kiev and the following aftermath of Crimean annexation led to a full scale conflict in East Ukraine between Russian backed separatist and Ukrainian volunteers and Ukrainian military personnel. The main reasons which led Ukraine to a bloody war with Russia lie in Russian imperialistic policy, as well as in problems in the societies of Ukraine and Russia, as well in the fact that Ukraine has up until now had difficulties with the build-up of a state. From one side after the fall of the Soviet Union until today Kiev had a policy to be a weaver between two sides. Once by the side of the West, other by the East, so up until revolutions and to current moment (currently it seems that Kiev has chosen the West). On the other hand Kiev did not have any choice as due to the interests of its neighbours, its geographical location and due to various international situations Ukraine has had to wave between opposite sides. In addition Ukraine's economy has been directly dependent on good relations with Russia and after the war in East Ukraine and Euromaidan on

getting along with the West. In the country itself there are many problems which need solutions of which the biggest is the widespread corruption in the Ukrainian society that has taken the country's economy to the brink of destruction (the war in Donbas region helped to hasten the worsening of the situation). It is only possible to speculate of how rich the Ukrainians would be if until today there would not have been stealing from the government and actions which regard only ones self-benefit. Now the situation has come to a point in which country is in a halt, economy is falling and only thanks to the western support and the society's wish it is possible to stay afloat. Furthermore, the country is young. Ukraine gained its independence only after the fall of the Soviet Union in the year 1991 after which Ukrainians had to build up their country from scrap. Although the Ukrainian soil is fertile, the situation of the economy was one of the best among former Soviet Union member states, Ukraine came to a halt and was not able to use its full potential. It can be pointed out that Ukraine has come to a crossroad. Whether to move on with reforming the country and the economy with the received guidelines from the West or to stay to the old path and see how that will end?

The viewpoints of the West and the East have been in Ukrainian case divergent. From one side it is a fact that both sides have had their interests in Ukraine, but both sides have wished accomplishing different outcomes. The West from its' side has wished to see stronger Ukraine which would move on and accomplish economic independence by creating at the same time possibilities for the western companies. The East has looked Ukraine with more emotion due to common history and same culture room. In addition there has been a wish to have more power over Ukraine and to see for oneself more suitable politicians and tighter connections with Russia. Thanks to the viewpoint from the East a hot conflict in Ukraine erupted. But it should not be forgotten that the role of the West was also significant.

The future Ukraine is currently a mystery. It is assured that the Crimean peninsula will stay for a long time under Russia and the rebuilding of Donbas acquires billions from someone. The new rise as an important economic region of Donbas is doubtful. In other issues as reforms Kiev has the last word. If the reforms and the fight against corruption (including against oligarchs) should be successful then Ukraine may see a better future in terms of better economy, security and the better well-being of the ordinary people. Ukraine as a land and Ukrainians as a

nation have big potential and if the politicians and legislators have sincere will to reform the country and make life better in Ukraine and the ordinary people have enough trust and patience then life in Ukraine may get better. But this does not solve the issues of Crimea and Ukraine. Those issues are only solvable by diplomacy. But if Ukraine should move on as before Euromaidan then the people will be again disappointed with the authorities, new revolution may happen, there would be definitely change of the office and Ukraine as a country would see a worsening situation. With the current stand a decisive time has arrived. Whether to go forward with reforms and fight against corruption or to prepare oneself for the time of which consequences no one knows?

KASUTATUD KIRJANDUS

Dokumendid:

Kudors, A. (2015) *A Multipolar World from a Russian View*, Towards Reassurance and Solidarity in the Euro-Atlantic Community, Latvian Institute of International Affairs, Riga Conference Papers 2015, 95, 96, 98-99, 99-100.

OSCE (2014) *Minski protokoll*.

Kättesaadav: <http://www.osce.org/ru/home/123258?download=true>, 29. oktoober, 2015.

Peisakhin, A. (2015) *Euromaidan revisited: Causes of regime change in Ukraine one year later*, Kennan Cable No. 5, veebruar 2015, 3-4.

Kättesaadav: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/5-kennan%20cable-Peisakhin.pdf>, 12. detsember, 2015.

Vitkus, G. (2015) *Towards Stronger Normative Power: the Nature of Shift in EU Foreign Policy in the Context of the Crisis in Ukraine*, European Integration Studies, Sept. 2015, 11, 12-13.

Raamatud:

Herkel, A. (2007) *Vene mõistatus*. Ilmamaa (kirjastus), Tartu. 29, 33-34, 167-168,

Subtelny, O. (2009) *Ukraine: A History*, 4th Edition. 4th ed. Toronto: University of Toronto Press Incorporated.

Wilson, A (2009) "Ukraine's 'Orange Revolution' of 2004: The Paradoxes of Negotiation", in Adam Roberts and Timothy Garton Ash (eds.), *Civil Resistance and Power Politics: The Experience of Non-violent Action from Gandhi to the Present*, Oxford: Oxford University Press, 295–316

Mearsheimer, J. J. (2014) „Why the Ukraine Crisis is the West’s Fault“, *Foreign Affairs*, september/oktoober 2014.

Kättesaadav: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2014-08-18/why-ukraine-crisis-west-s-fault>, 14. detsember, 2015.

Smith, N. R. (2014) „The EU’s Difficulty in Translating Interests into Effective Foreign Policy Action: A Look at the Ukraine Crisis“ *Baltic Journal of European Studies*, Vol 4, issue 1, 17. mai, 55, 65-66.

Paberajalehed:

Kaldoja, E., Butussov, J. (2015) „Butussov: sõjast Donbassis saab Putini Afganistan“, *Postimees*, 11. detsember, 10.

Piirsalu, J. (2015) „Ukrainas toimib ühiskond tugevamini kui riik“, *Postimees*, 27. november, 10-11.

Internetiallikad:

Alatalu, T. (2015) „Toomas Alatalu Ida-Ukraina konfliktist: see on juba kord ajaloos läbi mängitud“, *Eesti Päevaleht*, 18. august.

Kättesaadav: <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/toomas-alatalu-ida-ukraina-konfliktist-see-on-juba-kord-ajaloos-labi-mangitud?id=72237513>, 22. november, 2015.

Al Jazeera English (2013) *Ukraine drops EU plans and looks to Russia*. Al Jazeera Media Network, 21. november.

Kättesaadav: <http://www.aljazeera.com/news/europe/2013/11/ukraine-drops-eu-plans-looks-russia-20131121145417227621.html>, 10. september, 2015.

BBC (2014) *Ukraine crisis: Timeline*. BBC News Services, 13. november.

Kättesaadav: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>, 20. september, 2015.

BBC (2015) *EU-Ukraine free trade 'set for 2016' - President Poroshenko*. BBC News Services, 17. november.

Kättesaadav: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34842246>, 20. november, 2015.

Bershidsky, L. (2015) *Putin Tries to Freeze the Ukraine Conflict*, Bloomberg L.P, 15. mai.

Kättesaadav: <http://www.bloombergvew.com/articles/2015-05-15/putin-tries-to-freeze-the-ukraine-conflict>, 14. detsember, 2015.

Deutsche Welle (2015) *Kyiv says rebels are launching a new Ukraine offensive*, Deutsche Welle, 23. jaanuar.

Kättesaadav: <http://www.dw.com/en/kyiv-says-rebels-are-launching-a-new-ukraine-offensive/a-18210965>, 15. detsember, 2015.

Deutsche Welle (2015) *Merkel, Hollande, Putin and Poroshenko aim for midweek Ukraine talks*, Deutsche Welle, 08. veebruar.

Kättesaadav: <http://www.dw.com/en/merkel-hollande-putin-and-poroshenko-aim-for-midweek-ukraine-talks/a-18243304>, 15. detsember, 2015.

Deutsche Welle (2015) *Ukraine conflict death toll nears 8,000: UN*, Deutsche Welle, 08. september.

Kättesaadav: <http://www.dw.com/en/ukraine-conflict-death-toll-nears-8000-un/a-18701777>, 30. september, 2015.

EaPCommunity (2014) *Ukraine*. Eastern Partnership Community.

Kättesaadav: <http://www.easternpartnership.org/partner-states/ukraine.html>, 30. september, 2015.

Eesti Vabariigi Välisministeeriumi koduleht (2015) *EL - Ukraina kahepoolsed kaubandussuhted*.

Kättesaadav: <http://vm.ee/et/el-ukraina-kahepoolsed-kaubandussuhted>, 30. september, 2015.

EurActiv (2015) *Germany-favoured Nord Stream-2 risks strangling Ukraine, US says*, EurActiv.com, 05. november.

Kättesaadav: <http://www.euractiv.com/sections/energy/germany-favoured-nord-stream-2-risks-strangling-ukraine-us-says-319218>, 10. november, 2015.

Euronews (2013) *EU's Füle rues Ukraine's 'missed chance'*, euronews, 26. november. Kättesaadav: <http://www.euronews.com/2013/11/26/eu-s-fule-rues-ukraine-s-missed-chance>, 30. september, 2015.

Euronews (2015) *NATO signs agreements with Ukrainian government*, euronews, 22. september. Kättesaadav: <http://www.euronews.com/2015/09/22/nato-signs-agreements-with-ukrainian-government/>, 10. oktoober, 2015.

European External Action Service (2013) *Summary of Treaty*.

Kättesaadav: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=217>, 20. september, 2015.

European Parliament News (2013) *Key MEPs warn Ukraine authorities not to use force against pro-Europe protestors*. European Parliament, 26. november.

Kättesaadav: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20131126IPR26201/Key-MEPs-warn-Ukraine-authorities-not-to-use-force-against-pro-Europe-protestors>, 30. september, 2015.

Kond, R. (2015) *ERR Riias: idapartnerluse tippkohtumine tõi Ukraina ja Gruusia viisavabadusele palju lähemale*. Eesti Rahvusringhääling, 22. mai.

Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/valismaa/037b46ca-e9d5-43e2-8a56-a30c00df6e68>, 15. november, 2015.

Kuul, M. (2015) *Minski kokkuleppe 13 punkti*. Eesti Rahvusringhääling, 12. veebruar. Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/valismaa/63ad4ce6-7c37-44ea-b5ea-fbde7e8a89d5>, 15. november, 2015.

MacFarquhar, N., Sopova, A. (2015) „Crimea in Dark After Power Lines Are Blown Up“. *The New York Times*, 22. november.

Kättesaadav: http://www.nytimes.com/2015/11/23/world/europe/power-lines-to-crimea-are-blown-up-cutting-off-electricity.html?_r=0, 14. detsember, 2015.

Maigre, M. (2014) „Ukraina kriisi allhoovused“. *Diplomaatia*, nr. 125/126, veebruar 2014. Kättesaadav: <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/ukraina-kriisi-allhoovused/>, 15. oktoober, 2015.

Mäe, A. (2009) „ANDRES MÄE: Vene-Ukraina gaasitüli, vol. 2“, *Eesti Päevaleht*, 09. jaanuar. Kättesaadav: <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/andres-mae-vene-ukraina-gaasituli-vol-2?id=51154746>, 14. detsember, 2015.

Nael, M. (2015) *Ukraina sai ÜRO julgeolekunõukogu ajutiseks liikmeks*, Eesti Rahvusringhääling, 15. oktoober.

Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/valismaa/854be29d-36d4-4c8e-bcd4-b49b147d3883/ukraina-sai-uro-julgeolekunoukogu-ajutiseks-liikmeks>, 15. november, 2015.

Ostrovsky, S. (2015) „The War May Be Over: Russian Roulette (Dispatch 110)“ VICE Media LLC, 25. september.

Kättesaadav: <https://www.youtube.com/watch?v=zsr1J6F76XY>, 17. detsember, 2015.

Paşcu, I. M. (2015) *Raport strategilise ja sõjalise olukorra kohta Musta mere piirkonnas pärast Krimmi ebaseaduslikku annekteerimist Venemaa poolt*, Euroopa Parlament, 21. mai.

Kättesaadav: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0171+0+DOC+XML+V0//ET>, 16. detsember, 2015.

Polityuk, P., Balmforth, R. (2010) "Yanukovich declared winner in Ukraine poll". *The Independent*, 15. veebruar.

Kättesaadav: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/yanukovich-declared-winner-in-ukraine-poll-1899552.html>, 15. oktoober, 2015.

Quinn-Judge, P., Zarakhovich, Y. (2004) The Orange Revolution, *Time*, 28. november.

Kättesaadav: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,832225,00.html>, 15. oktoober, 2015.

Randlaid, S. (2015) *WSJ: USA nõrgendas Ukrainale antavaid radareid Venemaa huvides*, Eesti Rahvusringhääling, 23. oktoober.

Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/valismaa/a23053a7-e28c-4c67-8572-f5420dc6505e/wsj-usa-norgendas-ukrainale-antavaid-radareid-venemaa-huvides>, 02. november, 2015.

Ray, J., Esipova, N. (2014) *Before Crisis, Ukrainians More Likely to See NATO as a Threat*, Gallup, 14. märts.

Kättesaadav: <http://www.gallup.com/poll/167927/crisis-ukrainians-likely-nato-threat.aspx>, 12. detsember, 2015.

Reuters in Washington (2015) *U.S. troops to train regular Ukrainian military troops: State Department*, Thomson Reuters, 25. juuli.

Kättesaadav:<http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-usa-idUSKCN0PY28A20150725#i4zEeEgii3FgEJe7.97>, 02. november, 2015.

Reuters in Washington (2015) "US sends F-22 fighter jets to Europe as part of Ukraine response", *The Guardian*, 25. august.

Kättesaadav:<http://www.theguardian.com/us-news/2015/aug/25/us-sends-f-22-fighter-jets-to-europe-as-part-of-ukraine-response>, 5. november, 2015.

RFE/RL (2015) *EU Agrees To Extend Sanctions On Russia*. Radio Free Europe/Radio Liberty, 02. september.

Kättesaadav:<http://www.rferl.org/content/eu-extemd-sanctions-russia-march-2016/27221759.html>, 10. november, 2015.

RFE/RL (2015) *Russia Not Compromising, Wants Ukraine Debt Paid In Full*. Radio Free Europe/Radio Liberty, 10. oktoober.

Kättesaadav:<http://www.rferl.org/content/russia-not-compromising-wants-ukraine-debt-paid-in-full/27298384.html>, 20. oktoober, 2015.

Roth, A. (2015) „Russia cuts gas flow, Ukraine closes airspace as trade war expands“ *The Washington Post*, 25. november.

Kättesaadav: https://www.washingtonpost.com/world/europe/russia-cuts-gas-and-ukraine-closes-airspace-as-trade-war-expands/2015/11/25/3b69eea1-d2bc-4889-a2ef-8e5c3ce08a90_story.html, 25. november, 2015.

Seiffert, J. (2014) *The significance of the Donbas*, Deutsche Welle, 15. aprill.

Kättesaadav: <http://www.dw.com/en/the-significance-of-the-donbas/a-17567049>, 10. oktoober, 2015.

Sputnik News (2014) „Ukrainian Police Authorized to Use Live Ammo as Battle Rages“
Sputnik International, 20. veebruar.

Kättesaadav: <http://sputniknews.com/world/20140220/187726857/Ukrainian-Police-Authorized-to-Use-Live-Ammo-as-Battle-Rages.html>, 17. detsember, 2015.

Ševtsova, L. (2014) „Ševtsova: Venemaa tegevus purustab senise maailmakorra alused“.
Diplomaatia, nr. 127, märts 2014. Eesti keelde tõlkinud Marek Laane.

Kättesaadav: <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/sevtsova-venemaa-tegevus-purustab-senise-maailmakorra-alused/>, 10. november, 2015.

Talley, I. (2015) „IMF Plans to Alter Lending Policies to Keep Ukraine Bailout on Track“,
The Wall Street Journal, 29. oktoober.

Kättesaadav: <http://www.wsj.com/articles/imf-plans-to-alter-lending-policies-to-keep-ukraine-bailout-on-track-1446090992>, 05. november, 2015.

Tamme, J., Tiks, O. (2009) „Venemaa teatel saab Euroopa jälle gaasi“, *Postimees*, 20. jaanuar.

Kättesaadav: <http://maailm.postimees.ee/71365/venemaa-teatel-saab-euroopa-jalle-gaasi>, 14. detsember, 2015.

The Guardian Editorial (2015) „The Guardian view on DeBaltseve and the Ukraine ceasefire“.
The Guardian, 18. veebruar.

Kättesaadav: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/feb/18/guardian-view-ukraine-debaltseve-ceasefire>, 15. detsember, 2015.

Transparency International (2015) *Transparency International's Corruption Perception Index*,
Transparency International, 2015.

Kättesaadav: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>, 16. detsember, 2015.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights koduleht (2015) *Despite less fighting, eastern Ukraine still 'highly flammable,' UN reports, as death toll tops 9,000*, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 9. detsember.

Kättesaadav: <http://www.ohchr.org/EN/newyork/Stories/Pages/December2015ReportOnHumanRightsInUkraine.aspx>, 20. detsember, 2015.

Ukraina president Petro Porošenko koduleht (2015) *President's Address to the Nation on the Constitutional Amendments Vote at the Parliament of Ukraine*, Ukraina Presidendi Administratsioon, 31. august.

Kättesaadav: <http://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-shodogolosuvannya-u-verhovnij-radi-zm-35891>, 15. detsember, 2015.

Ukrainska Pravda (2014) „ВЛАДА ДЕ-ФАКТО ВВОДИТЬ НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН“ *Українська правда*, 18. veebruar.

Kättesaadav: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/18/7014488/>, 17. detsember, 2015.

U.S. Army Europe (2015) *EXERCISE RAPID TRIDENT*, U.S. Army Europe koduleht, 20. juuli. Kättesaadav: <http://www.eur.army.mil/RapidTrident/>, 5. november, 2015.

Walker, S. (2015) „Ukrainian guardsman killed in protests against vote on rebel autonomy“. *The Guardian*, 31. august.

Kättesaadav: <http://www.theguardian.com/world/2015/aug/31/blast-kiev-parliament-ukraine-mps-back-more-autonomy-for-rebels>, 15. detsember, 2015.

LISAD

Lisa 1. I Minski kokkulepe

Esimene lepe, mida tuntakse Minski protokollina, allkirjastati 5. septembril 2014 Valgevene pealinnas Minskis. Dokument koosnes 12 punktist, milledeks olid:

1. Tagada viivitamatult kahepoolset relvade kasutamise lõpetamine.
2. Tagada relvade mittekasutamise režiimi monitooring ja verifitseerimine Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) poolt.
3. Viia läbi võimu detsentraliseerimine, sealhulgas Ukrainas "Kohaliku omavalitsuse ajutisest korrast Donetskis ja Luganski oblasti üksikutes rajoonides" seaduse vastuvõtmise teel (seadus eristaatusest).
4. Tagada Ukraina-Vene riigipiiril alaline monitooring ja OSCE-poolne verifikatsioon koos turvatsooni loomisega Ukraina ja Venemaa Föderatsiooni piiriäärsetes rajoonides.
5. Viivitamatult vabastada kõik pantvangid ja isikud, keda seadusvastaselt kinni hoitakse.
6. Võtta vastu seadus Donetskis ja Luganski oblastites üksikutes rajoonides aset leidnud sündmustega seotud isikute tagakiusamise ja karistamise keelamisest.
7. Jätkata kaasavat üldrahvalikku dialoogi.
8. Võtta tarvitusele meetmed humanitaarolukorra parandamiseks Donbassis.
9. Tagada erakorraliste kohalike valimiste läbiviimine kooskõlas Ukraina seadusega "Kohaliku omavalitsuse ajutisest korrast Donetskis ja Luganski oblasti üksikutes rajoonides" (seadus eristaatusest).

10. Viia Ukraina territooriumilt välja ebaseaduslikud relvaformeeringud, sõjatehnika, võitlejad ja palgasõdurid.
11. Võtta vastu Donbassi majandusliku ülesehituse ja regiooni elutegevuse taastamise programm.
12. Anda konsultatsioonidel osalejatele isikliku julgeoleku garantiid.

Lisa 2. II Minski kokkulepe

12. veebruaril 2015 allkirjastasid II Minski lepingu Valgevene pealinnas omavahel OSCE eriesindaja Heidi Tagliavini, Ukraina endine president Leonid Kutšma, Venemaa suursaadik Ukrainas Mihhail Zubarov, nn Donetski rahvavabariigi juht Aleksandr Zahhartšenko ja nn Luganski rahvavabariigi juht Igor Plotnitski. Dokument koosnes 13 punktist, milleks olid:

1. Leping näeb ette viivitamatu ja kõikehõlmava relvarahu Ukraina Donetski ja Luganski oblastite teatud rajoonides ning selle range täitmise alates kella 00.00-st 15. veebruaril.

2. Samuti mõlema poole kogu raskerelvastuse tagasitõmbamist võrdsele kaugusele teineteisest, et luua vähemalt 50 kilomeetri laiune julgeolekutsoon, mis puudutab suurtükiväesüsteeme kaliibriga 100 mm ja rohkem. Raketisüsteemidele 140 kilomeetri laiuse tsooni loomist, mis puudutab raketiheitjaid Tornado-S, Uragan, Smertš ja taktikalisi raketisüsteeme Totška.

Lepe järgi peavad Ukraina väed eemalduma tegelikust eraldusjoonest ning separatistid vastavalt mullu 19. septembri Minski memorandumis sätestatule. Eelnimetatud raskerelvastuse ära viimine peab algama mitte hiljem kui teisel päeval pärast relvarahu kehtima hakkamist ja lõppema hiljemalt kahe nädalaga.

3. Relvarahu ja raskerelvastuse tagasitõmbamist hakkab monitoorima kõigi selleks vajalike vahenditega OSCE.

4. Lepe näeb ette ka Donetski ja Luganski oblastis kohalike valimiste korraldamise vastavalt Ukraina seadusandlusele ja vastavale seadusele Donetski ja Luganski oblasti mõnede rajoonide ajutise korra kohta.

5. Ukraina ülemraada peab hiljemalt 30 päeva pärast otsustama, millistes Donetski ja Luganski oblastite osades kohaliku omavalitsuse ajutine kord kehtib, samuti jõustama armuandmise ja amnestia ning seaduse, mis keelab nendes rajoonides sõjategevuses osalenud inimeste suhtes kriminaaluurimise ja karistamise.

6. Lisaks tuleb leppe järgi tagada kõigi vangide ja ebaseaduslikult kinnipeetute vahetamine või vabastamine põhimõttel „kõik kõigi vastu“ ning see peab olema tehtud hiljemalt viiendal päeval pärast vägede tagasitõmbumist.
7. Lepe puudutab ka humanitaarabi ohutu toimetamise, säilitamise ja jagamise vastavalt rahvusvahelistele reeglitele.
8. Samuti näeb lepe ette sotsiaalsete tagatiste nagu pensionid ja muud toetused väljamaksmise taaskäivitamise.
9. Ukraina taastab leppe kohaselt täieliku kontrolli oma riigipiiri üle kogu konfliktipiirkonnas ning see peab algama esimesel päeval pärast kohalikke valimisi ja lõppema aasta lõpuks.
10. Ukraina territooriumilt tuleb välja viia kõik võõrriikide relvaüksused, sõjatehnika, aga ka palgasõdurid ja see peab toimuma OSCE järelevalve all, ühtlasi peab laiali saatma kõik ebaseaduslikud rühmitused.
11. Leppe järgi peab Ukraina läbi viima konstitutsioonilise reformi koos uue põhiseaduse jõustamisega aasta lõpuks. Uus põhiseadus peab olema keskendunud võimu detsentraliseerimisele võttes arvesse Donetsk'i ja Luganski oblastite teatud rajoonide eristaatust.
12. Samuti näeb lepe ette, et Donetsk'i ja Luganski oblastite mõnede rajoonide kohalike valimiste küsimusi arutatakse koos kolmepoolse kontaktgrupiga ning valimisi vaatleb OSCE.
13. Kolmepoolse kontaktgrupi tegevust peab intensiivistama ja looma töögrupid Minski kokkuleppe täitmise tagamiseks.